

סמלא דקה

**לטיול
בתורתו**

פרויקט לעידוד העמקה
והתבוננות בליקושי מהר"ץ

מי שילא מעם, לא מבין.

**לטייל
בתורתו**
פרוייקט לעידוד העמקה
והתבוננות בליקוטי מוהר"ן

kl046277313@gmail.com

סמא דה יי

הדרבה לעיון והעמקה
בליקוטי מוהר"ן

בעזרא

יש ליבומי מוהר"ן בעזראם

בי עקר הצדיק הוא תורתו תקדושה

וצדקתו עומדת לעד

ככתר עלי ראש גיליון תורה זו, יונצח לשם
ולתפארת הוד, האי תלמיד חכם גאון מופלא
ומופלג, ירא ושלם, דבוק בתורת הצדיק בכל לבו
ונפשו, באהבתה שגה תמיד וכל חפציו לא שוו
בה, זכה וזיכה רבים

הרב החסיד

רבי שלמה אהרן
ב"ר מרדכי הלוי גוטליב ז"ל

אשר עסק כל ימיו בלימוד תורת הצדיק
בעמקות ובהתבוננות

זכות לימוד תורת הצדיק
תעמוד לעילוי נשמתו,
ליזכרון עולם ולמזכרת נצח

ת.נ.צ.ב.ה.

בפתח הגליון

אין הרבה תנאים. אין כוכביות. יש רק תנאי אחד ברור:

”שמענו מפיו הקדוש ז”ל. שאמר שמי שיסתכל בספר הזה בעין האמת, בוודאי יהיו נפתחין אצלו כל גידי קשיות לבבו, ויהיה נעשה בעל תשובה נמור”

”ואמר שמי שישב ויעסק בספריו רק בלי קנטור ונצחון, ויסתכל בו באמת אז בוודאי יהיו נבקעין אצלו כל גידי קשיות לבבו”

מכאן והלאה הוא לקח אחריות. זה התנאי היחיד שהרב'ה התנה לתועלת לימוד ספרו. לא לקנטר, לא לחפש נקודות למחלוקת, אלא להסתכל בעין האמת על הספר ולבקש את האמת. לא יותר אבל גם לא פחות.

בוודאי שככל שניגשים לליקוטי מוהר"ן בצורה יותר נכונה ומדויקת, יש יותר תועלת בלימוד התורות הקדושות והנשגבות, אבל תנאי יש רק אחד.

אם יתדיק עצמו לדברי התורה היוצאים מ
לסבל ולהפץ חיי העול

לטייל
בתורתו

ביוזם ליעוד ונימקה
והתבונות בליקוטי מוהר"ן

חז"ל אומרים שלתורה יש שני כוחות, למיימין בה סמא דחיי, למשמאילים בה סמא דמותא. אם ניגשים אל התורה בצורה הנכונה, היא סמא דחיי, סם חיים הוא לא רק רק סם שמציל ממוות, אלא סם שנותן חיות, חיים טובים של קרבת ה', חיים שיש בהם.

הגיליון שלפניכם בא לקרוא בקול גדול, לצעוק שיש חיים טובים, הם נמצאים מעבר לפינה, בארון הספרים. כתר תורה מונח בקרן זווית וכל הרוצה ליטול יכול לבוא וליטול.

חוברת זו באה לעורר וגם לתת מענה וכלים, לכל מי שרוצה קצת יותר מסם החיים שאין כדוגמתו. ללמוד מהי הדרך הקצרה, שבה כל אחד יוכל להיכנס בלימוד העיון שבתורה זו, שבזה, בלימוד העיון דווקא, נמצא עיקר הכוח של אותו סם חיים. גיליון זה הוא הראשון. בעזרהי"ת, אחריו יופיעו גיליונות נוספים, בהם נשתדל להוסיף ולברר מקחו של צדיק, בעניין הלימוד בעיון וההליכה עם תורות, במדורים שונים ומגוונים.

אתם ציבור הלומדים מוזמנים לקחת חלק ולהיות שותפים בעיצובם של הגיליונות הבאים, בתגובות ובשאלות שישלחו למערכת 'לטייל בתורתו' (אפשר גם דרך מערכת נדרים פלוס). אנו נשתדל לעשות כמיטב יכולתנו, להתייחס לכל פניה שאלה או הערה שתשלח, כבר בהזדמנות הקרובה.

ביקרא דאורייתא
מערכת לטייל בתורתו

היכל התורה אומן תורת חיים

לעילוי נשמת הר"ר חיים
ברר"ר יצחק רוזנברג זצ"ל

שע"י בולל ליקוטי מוהר"ן

בנשיאות הר"ג
רבי יעקב שלמה מוסקו שליט"א

פתוחה

הציבור מוזמן • תורה מגנא ומצלא

זמני פתיחת היכל התורה

בוקר: 9:30 - 13:30 - אחה"צ: 15:00 - 19:00

בין השעות 18:00-19:00 בערב יימסרו שיעורים בליקוטי מוהר"ן על התורה
הזמנית תורה סה על ידי מגידי השיעורים של 'לטויל בתורתו' בידיש ובעברית

אשרי הזוכה להרגיש נעימות התורה. פי יוש נעימות בתורה,
וזהו העקר, לזכות להרגיש הנעימות שיש בתורה. (ליקוטי מוהר"ן תניינא עא)

לא משנה כמה נטל טל בדרכים רבינו רואה בנו את אור בהירות הדרך

**לטייל
בתורתו**
פרויקט לעידוד העמקה
והתבוננות בליקוטי מוהר"ן
מי שדא טעם, לא מבין.

חוברת קומפקטית
**ובלכתך
בדרך**
עם אותיות גדולות
תחולק
לכלל הנוסעים
בנתב"ג

בשדות התעופה, ברכבות,
באוטובוסים, בטנדרים;
כולנו כאחד יחד מנצלים
את הדרך הארוכה
לומדים ביחד ומדברים
ביחד את תורה ס"ה
בליקוטי מוהר"ן
'דע כי יש שדה'
בעיון ובהעמקה

אתלי שאזכה לראות אור בהירות תדרך שאתם נוסעים עליו אלי

ואשרי הנוסעים על ציונך ולאומדים מאמריך

וּמִי שְׁרוּצָה לְטַעַם צוֹף
דְּבַשׁ אֲמַרִי נַעַם הָאֵלֹהִים
צָרִיד לְהַעֲמִיק בְּעֵינַי
הָאֲמֶת בְּעֵינַי גְּדוֹל הַדָּק
הַיֵּטֵב לְהַבִּין הַדָּבָר עַל
מִתְכַנְתּוֹ עַד מְקוֹם שִׂיד
שִׁבְלוֹ מִנְעֵת.

ליקו"מ - הקדמה לרבי נתן ז"ל

מאמר
ראשון
בסדרה

למעשה!!!

סדרת מאמרים
בעניין קיום העצות
לעובדא ולמעשה
מתוך הלימוד בעיון

מאמר לעובדא ולמעשה

האם יש מישהו שחולק?

"אך עקר פונתו הקדושה הוא פרוש הפשוט שפכל תורה ותורה, כי לא המדרש הוא העקר אלא המעשה במבאר פבר במה פעמים. שכל עקר פונתו הקדושה פכל תורה ותורה שגלה. ובכל דבור ודבור שיצא מפיו הקדוש הכל היה רק בשביל לזכות את ישראל להביאם לידי מעשה ישרה. לרמז להם מרחוק ומקרוב להורות להם עצות ותחבולות. עמקות ונפלאות. להתקרב להשם יתברך מכל מקום שהוא. באשר יראה הרואה בעיניו אם ירצה להסתכל בעין האמת לאמתו. כי כל פונתו הקדושה היה רק שנשתדל להבין העבודה והעצות היוצאים מכל תורה ותורה. ושנבקש מהשם יתברך ונשתטח לפניו יתברך ונשתדל לקיים בכל הכתוב בהם בפשיטות"

אין חולק, שדיבורים אלו הם אבן היסוד, אותם קבע מוהרנ"ת בהקדמה לליקוטי מוהר"ן, עליהם חזר ושנה עשרות פעמים בליקוטי הלכות. אין מי שיכול לערער על כך שעיקר הלימוד בכל התורה הקדושה ובפרט בספרי רבינו הקדוש והנורא זכר צדיק לברכה הוא לבוא לידי מעשה.

"כי כל דבריו הקדושים בלם הם הנהגות נפלאות ועצות נוראות והתעוררות גדול מאוד מאוד לעבודתו יתברך, וכל דבריו בגחלי אש בוערים פלפידים,

אלו היו שומעין רק תורה אחת, עם הנגון והרקוד שלה,

היי מוהר

לטייל
בתורתו

פיוספ ליעוד ויעמק
והבונות בליקוטי מוהר"ן

מְלֵהִיבִים הֵלֵב בְּהִתְלַהֲבוֹת גְּדוֹל וּבְהִשְׁתַּוְּקוֹת נִמְרֵץ אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, וְאֵין מִן הַצַּרְךְ לְהֶאֱרִיךְ בְּזֶה לְכֹל מִשְׁבִּיל, הַחֲפִיץ בְּאַמֶּת לְאַמְתּוֹ”.

אלו לא דברים חדשים מכבשונה של חסידות ברסלב, אלא הם מוזכרים בכל הספרים הקדושים בכל חלקי התורה. וכבר כתבה המשנה באבות:

”וְלֹא הַמְדַרְשׁ הוּא הָעֵקֶר, אֶלֶּא הַמַּעֲשֵׂה, וְכֹל הַמְרַבֵּה דְבָרִים מֵבִיא חֵטָא”

ועוד אמרו שם:

”כֹּל שִׁמְעָשִׂיו מְרַבֵּין מַחְכְּמָתוֹ, חֲכָמָתוֹ מִתְקַיְמָת. וְכֹל שִׁחְכְּמָתוֹ מְרַבֵּה מִמַּעֲשָׂיו, אֵין חֲכָמָתוֹ מִתְקַיְמָת”

ובסוף הפליגו ואמרו:

”כֹּל שִׁחְכְּמָתוֹ מְרַבֵּה מִמַּעֲשָׂיו, לָמָּה הוּא דוֹמָה, לְאֵילָן שֶׁעֲנָפָיו מְרַבֵּין וְשָׂרְשָׁיו מַעֲטִין, וְהַרוּחַ בָּאָה וְעוֹקְרָתוֹ וְהוֹפְכָתוֹ עַל פָּנָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה יז), וְהָיָה בְּעָרְעָר בְּעָרְבָה וְלֹא יֵרָאֶה כִּי יָבֹא טוֹב וְשָׁכֵן חֲרָרִים בַּמִּדְבָּר אֶרֶץ מְלַחָה וְלֹא תִשָּׁב. אֲבָל כֹּל שִׁמְעָשִׂיו מְרַבֵּין מַחְכְּמָתוֹ, לָמָּה הוּא דוֹמָה, לְאֵילָן שֶׁעֲנָפָיו מַעֲטִין וְשָׂרְשָׁיו מְרַבֵּין, שֶׁאֶפְלוּ כֹל הַרוּחֹת שֶׁבְּעוֹלָם בְּאוֹת וְנוֹשְׁבוֹת בּוֹ אֵין מְזִיזִין אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם), וְהָיָה כַּעֵץ שֶׁתוֹלַע עַל מַיִם וְעַל יוֹבֵל יִשְׁלַח שָׂרְשָׁיו וְלֹא יֵרָאֶה כִּי יָבֵא חֶסֶם, וְהָיָה עֲלֵהוּ רַעֲנָן, וּבִשְׁנַת בְּצִרְתָּ לֹא יִדָּאָג, וְלֹא יִמַּיֵשׁ מַעֲשׂוֹת פְּרִי”

הטעות שהשתרשה..

אך, למרות שבאמת אין אחד שחולק ח"ו ומערער בכי הוא זה על מסמרות נטועים אלו. ישנם כאלו שחושבים ומדמים בנפשם לומר שאכן נמצאים אי אלו אנשים שחפצם ורוצונם הוא להפחית או לגרוע מהאמור לעיל. כל מי שבא לעורר לדרכן

היו מתבטלין בכלות הנפש מעצם התענוג המפלא מאד.

”ן שם

לטייל
בתורתו

פרויקט לעידוד תמקה
והתבוננות בליקוטי מוה"ר

ולהלהיב את לבבות בני ישראל, לעיין בדברי רבינו, ללמוד בעיון ובעמקות ליקוטי מוהר"ן, נתקל באיזו אמירה או מחשבה אצל אי אלו אנשים, כאילו הוא בא לגרוע או להפחית ח"ו מהחשיבות והעיקריות של קיום הדברים למעשה.

וכן להיפך, נוצר מצב עגום, שישנם כאלו, שדווקא מחמת שהם חושבים כאילו אלו המעוררים לעיון ולהתעמקות בלימוד, רוצים ח"ו להפחית מהחשיבות והעיקריות של קיום הדברים למעשה, בעת שהם נתקלים בכל אותם דיבורים, בהם רבינו ומוהרנ"ת מלמדים ומזכירים שוב ושוב שעיקר הלימוד בתורה הוא לעובדא ולמעשה, מפרשים זאת שהכוונה היא ח"ו להפחית את העיון וההתעמקות בתורתו הקדושה.

ובגלל זה, רבים וטובים אינם מוצאים את ידיהם ורגליהם, בין השיחות והכרזות והדיבורים השונים. שזה מושך לכאן וצועק בקול גדול שצריך ללמוד ולעיין ובלא זה לא נמצא את הרפואות הנפלאות שבעמקות תורתו ומביא לכך ראיות ושיחות. ולעומתו עומד כנגדו האחר וצועק ומתריע, הלא העיקר הוא המעשה, וגם על זה יש ראיות ושיחות רבות. ונראים ח"ו הדברים שמפי רבינו יצאו שתי כתובים המכחישים זה את זה.

אך באמת, לא זו בלבד שאין כאן שני כתובים המכחישים זה את זה, אלא כל מי שמעיין בעין האמת בדברי רבינו, מבלי רצון להטות את דבריו לכאן ולכאן, הרי מבואר כמה וכמה פעמים בדבריו הקדושים, שהלימוד בעיון הוא זה שמסייע לקיום העצות בפועל ממש, בכל הבחינות מרישא ועד סיפא. וכן להיפך, קיום התורה לעובדא ולמעשה, מועיל להבנת דברי התורה, עד שכל מהלך לבדו הוא חסר חיסרון עצום. ומי שמנסה רק לקיים את עצות רבינו מבלי ללמוד בעיון יקשה עליו לקיים את רוב עצותיו הקדושות, וכן מי שינסה ללמוד ולהבין, בלי לקיים בד בבד ותוך כדי את אותם תורות שלומד, הוא לא יבין באמת מאומה במה שלומד.

בשורות הבאות ננסה להרחיב על עניין העצות וקיומם למעשה, נבחין בין סוגי העצות ובצורות הקיום השונות, מהם עצות חדשות וכן במעלת הלימוד עצמו ובסגולת קדושתו.

כמה סוגי 'למעשה'...

בכלליות, אפשר לחלק את כל העצות המובאות בדברי רבינו לשתי מחלקות כלליות. יש עצות שהם מעשיות ממש, עצות שהם באות לידי ביטוי בפעולה מעשית פיזית. ויש עצות מסוג אחר, שכל מהותם הוא עצות בדעת, עצות שהם במחשבות הלב והמוח, או בלשונונו היום 'שינוי תפיסה'.

נתחיל מהעצות המעשיות:

כאשר רבינו נתן עצה כללית להתבודד כל יום לפניו יתברך, יש כאן הוראה מעשית, להיסגר בחדר או ללכת לשדה, במקום שאין איש, ולשפוך שם שיח בשפה פשוטה ומדוברת לפני השי"ת, כבן המתרצה לפני אביו. בתוך עצה זו נכללים הרבה פרטים והוראות מעשיות, איך ומתי לקיים, מה נכלל בתוך ההתבודדות, עם כל החלקים שאין כאן המקום לפורטם.

כך גם העצה ללמוד שולחן ערוך בכל יום. לתת צדקה לפני התפילה. ללמוד תורה בלילה. להתוודות לפני התלמיד חכם. לשמש את החכמים. לצעוק שבעים קלין. כל אלו הם עצות שבפשיטות גמורה, ממש עצות מעשיות, כתובות שחור על גבי לבן בליקוטי מוהר"ן, מבלי שום צורך לתוספת הסבר כדי לקיים אותם באופן הפשוט שלהם.

אבל יש עצות שהמעשיות שלהם לא באה לידי ביטוי בפעולה, בזמן, או במקום. הם עצות של דעת הצדיק, דעת אחרת מהדעת של העולם הזה. ככל שאנו משתדלים להאמין ולהתקשר לדעת זו, זה גופא נקרא באותם העצות קיום למעשה.

יש תורות שרק חלק מאוד קטן מהם יכול להתפרש מיד למעשה באופן הפשוט. רוב רובם נראה שאינו למעשה. אבל באמת עיקר החלק המעשי שבהם, זה מה שהצדיקים משנים לנו את הראש, מלמדים אותנו לחשוב מחדש ולהסתכל מחדש על מאורעות החיים באופן שונה. זה תורה של הצדיק, תורה שיש לה דעת חדשה, כל תורה עם סם אחר של רפואה.

ניקה לשם דוגמא את תורה ט"ז. תורה קצרה שבאופן פשוט מדברת רק על הצדיק בעצמו. לכאורה מי שלומד את התורה בבקיאות, לא יוצא עם שום עצה לעובדא ולמעשה, כי הרי התורה לא מדברת בכלל עליו. אבל מי שילמדה בעיון, הוא יראה בעיניו תורה אחרת לגמרי, בפרט כשילמד אחר כך את ההלכה המיוסדת על תורה זו בליקוטי הלכות בעיון, אחרי שעיין היטב בתורה, הוא ייצא גם עם עצות מעשיות וגם עם דעת חדשה.

ובאמת, כאשר לומדים את התורות בעיון, העצות האלו, שהם עצם הדעת והשכל של הצדיק מחלחלים לתוך המוח שלנו ומשנים את ההסתכלות שלנו בעצמנו על כל דבר בחיים. וזה קורה רק כאשר אנו טובלים לגמרי, ראשנו ורובנו, בתוך מימי הנחל המטהרים. וכמו שראבר"ג כותב בהקדמה לביאור הליקוטים שעיקר מה שרבינו אמר שהוא נהר המטהר מכל הכתמים זה סובב על לימוד תורתו.

למעשה, צריך עיון!

יש עוד נקודה חשובה המורווחת על ידי הלימוד בעיון, שקשורה דווקא לקיום העצות הפשוטות המפורשות בדבריו הקדושים. כי גם הם לא באים לידי קיום בתמידות ובקביעות, על ידי לימוד בבקיאות. אבל על ידי לימוד בעיון העצות זמינות קבועות ותמידיות, נעשים באופן הרבה יותר עמוק ובכמה וכמה אופנים.

אמר בפרוש, שהלמוד בהכוריו הקדושים ה

(היי מוהר)

לטייל
בתורתו

מיוסד על ידי וינצ'נצו
והתבוננות בליקוטי מהר"ן

ניקח לדוגמא את תורה ו'. עיקר העניין המעשי של דרכי התשובה המבוארים שם בפירוש, הוא "ישמע ביזיונו ידום וישתוק". אם לומדים את זה בבקיאיות, יוצאים באמת עם הוראה מאוד ברורה: כשמישהו מעליב או פוגע בך, אתה צריך לשתוק! מה יותר פשוט מזה!?

אבל מה לעשות שלא תמיד כל אדם נמצא במצב שבו הוא תחת מתקפה צולבת של פגיעות וביזיונות בדיוק בחודש אלול כשהוא רוצה לחזור בתשובה. מה עושים? משלמים למישהו שיעליב!?

אבל כשלומדים בעיון, מבינים מתוך התורה, שבשביל לשמוע ביזיון, לא צריך אף אחד שיקניט ויעלוב. צריך לשמוע את הביזיון שקיים כבר בפנים. צריך להקשיב לדמים העכורים שמבזים כל אחד בכל זמן שעדיין הוויתו אינה שלימה.

ואם לומדים עוד יותר בעיון, משיגים עוד יותר, איך אפשר ללכת בדרכי התשובה ממש תמיד, כלומר איך אפשר לשמוע את הביזיון עוד ועוד, ולעלות מדרגה לדרגה בבחינה זו של שמיעת הביזיון בעצמה.

ומן המפורש אתה למד על הסתום: שבאמת בכל מקום בו מתגלה עצה מפורשת, כדי לקיימה ולחדשה בהרחבה, צריך ללמוד בעיון, כדי להבין ולגלות כמה היא הרבה יותר עמוקה מכפי שהיא כתובה בכלליות.

"ושים עינך היטב היטב ותסתכל יפה בכל תורה ותורה. ותשים ליבך להבין בכל מקום העובדות והעצות והמוסר וההתעוררות היוצאים משם על פי פשוטן של דברים. ותבקש מהשם יתברך שיאיר עיניך לזכות לזה להבין הדברים היטב למעשה, כי כל דבריו זכרונו לברכה כולם נצרכים ומוכרחים לעובדות ועצות טובות לעובדו יתברך. ואפילו בקצת מקומות אשר לפום ריהטא בהשקפה ראשונה אין מבינים היטב איך נוגע הענין הזה לעובדה לפי מדרגתו. אף על פי כן באמת יש שם עצות נפלאות והתעוררות נורא

ווא אתחלתא הגאליה, במהרה בימינו אמן.

פ"י ש"מ

לטייל
בתורתו

פרויקט לעידוד תמקה
והתבוננות בליקוטי מוה"ר

לשוב אליו יתברך ממקום שהוא שם ואם תשים עינך וליבך שם היטב בוודאי תמצא גם שם עצות ודרכים טובים לפי מדרגתך".

העצות של היצר הרע

מסופר בעולם, על אותה העת, אחרי שהודפס הספר 'ליקוטי עצות', הביאו את הספר החדש לאחד מהצדיקים המפורסמים, מגדולי החסידות בפולין. אותו אדמו"ר שלא נמנה בכלל על מתנגדיה של חסידות ברסלב, עיין זמן ממושך בספר, ולבסוף הפטיר ואמר שליצר הרע יש מענה לספר. הוא יחבר ספר עצות משלו כדי לקלקל את אותם עצות!

לכאורה זה נשמע צורם. כביכול יש כאן זלזול. אבל באמת אין כאן שום זלזול. מוהרנ"ת בעצמו כותב, שאילולא ההתחדשות שיש באותם עצות, לולא זה שמוסיפים לחתור וללמוד בישיבה הקדושה של הצדיק האמת את עמקות העצות, לולא שחותרים ומגלים את המים שעליהם גדלה האמונה, לולא זה באמת יש ח"ו התיישנות לעצות. הרי חז"ל כבר גמרו ואמרו שיצרו של אדם מתחדש ומתגבר עליו בכל יום, דהיינו שהיצר מסתיר ומכסה וסותם את הבארות שהצדיקים חפרו וגילו, לכן אין לנו ברירה אחרת, אנו צריכים לחפור את הבארות הללו מחדש כל יום.

כי באמת התורה הקדושה כולה היא עצות להתקרב לה' יתברך, כמו שהזוהר הקדוש מכנה את התורה הקדושה תרי"ג עטין, ואם כן לכאורה קשה למה צריכים גילויים חדשים של עצות חדשות שגילו הצדיקים לקיום התורה?

"אבל באמת גם עכשיו שנתן לנו את התורה שהיא בלה עצות כנ"ל, אף על פי כן עדין צריכין לעצות אלו, דהיינו שעדין צריכין עצות ותחבולות איך נזכה להתגבר לקיים מצות ציצית ותפלין בשלמות ולהנצל מנאוף והרהורים וכו', ואלו העצות הם עד אין סוף, ובזה עוסקים כל הצדיקים שבכל דור

פי צריכים ללמד אותו הרבה עד שיהי
והתעוררות גדול מאד לה

לטייל
בתורתו

כיווסק לעיוד ויעמק
והתבוננת בליקוטי מוה"ר

וזה בחינת תורה שבעל פה בחינת משמרת למשמרת בחינת ואזן וחקר וכו' שעשה אזנים לתורה וכו' כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה. ואף על פי כן עדין צריכין עצות בכל פעם כאשר אנו רואין בחוש שכבר כל התורה כלה מסורה בידינו שהיא כלה עצות ואף על פי כן זעירין איננו שמקימין את מצוות התורה בשלמות, ומכירין בראוי את מי שאמר והיה העולם, ואפלו בדורו של משה היה מה שהיה וכו' עשר נסיונות נסו וכו'. והפלל כי כל מה שנתגלה עצה קדושה להכיר את השם יתברך תיכף, את זה לעמת זה עשה אלקים שהסטרא אחרא מתנברת כנגד אותה העצה לקלקלה חס ושלום, ועל כן באמת צריכין מלחמה חדשה בכל פעם

החידוש של העצות של רבינו, שעל אף שאפשר כביכול לסותרן, זה רק כלפי חוץ, כי באמת הם נמשכות מכזה מקום גבוה שיש בהם נביעה של מים חדשים – התחדשות בתוך העצות הישנות והעתיקות. וכל זה הוא, כי התורות שרבינו המשיך והוריד לעולם, הם תורות של משיח, תורות שבפנימיותם אי אפשר לסותרם כלל וכמו שכתב שם מוהרנ"ת בהמשך דבריו:

”אבל עקר התקון יהיה על ידי משיח שיבא במהרה בימינו, שאז ימשיך רוחניות אלקות לתוך צמצומים נפלאים חדשים באלה, עד שיוכח להמשיך עצות עמוקות מאד הנמשכות מיחוד הפנימי הגבוה מאד מאד הנמשך מבחינת עתיק, במבאר בכתבי האר”י שאין מי שיש בכחו שימשיך עתה מחין על ידי יחוד הפנימי מבחינת עתיק כי אם משיח. ואז בשימשיך המחין משם אז יתגלו בשלמות בחינת המים עמוקים עצה וכו', וכמו שכתוב, ונחה עליו רוח ה' וכו' רוח עצה וכו' וכמו שכתוב, ויקרא שמו פלא יועץ וכו' שיתגלו עצות עמוקות ונפלאות באלה עד אין סוף, שיהיה בלתי אפשר להסטרא אחרא לסותרן בשום אופן בעולם, כי העצות שימשיך משיח במהרה בימינו, יהיו עד אין סוף ואין תכלית, ואז יתקיים עצת ה' לעולם תעמד בחינת כי ה'

ה שגור בעל-פה, כי הוא מלא מוסר
השם יתברך. היי מוהר"ן שמ

לטייל
בתורתו

פרויקט ליעוד תימקה
והתכונות בליקוטי מוהר"ן

צבאות יעץ ומי יפר, כי אז יתגלו העצות שלמות ועמוקות שעל ידם יקימו ישראל את התורה כל ימיהם לעולם, אשר עצות כאלו לא נתגלו עדין בעולם. ועל כן בודאי התורה הקדושה שלנו לא תשתנה כלל בימות המשיח אפלו נקודה אחת, ואף על פי כן תתחדש התורה אז לגמרי כאלו נתנה אז, כי אז נזכה לקבל הדושין האוריתא כאלה שעל ידי זה נזכה כל אחד ואחד לפי מדרגתו לידע עצות שלמות ועמוקות באפן שיזכה בכל פעם להתגבר על מה שצריך להתגבר ולזכות לקים את התורה בשלמות.

”כי עקר קבלת התורה הוא שנוזכה לקימה, כי לא המדרש הוא העקר אלא המעשה. ולהכניס קיום התורה בעולם זה קשה וכבד מן הכל, כי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קדושין ל). וצריכין לזה עצות עמוקות מאד מאד בכל דור ודור ובכל יום ויום”

צריך לחתור לגלות את העצות של כל דור

והעצה לכך – כותב מוהרנ”ת – היא רק על ידי שלומדים בעיון וחותרים לגלות עצות שאינם מבוארים בפירוש בדברי רבינו כשלומדים אותם בבקיאות.

”ובל זה אי אפשר לזכות כי אם על ידי למוד הרבה בישיבה הקדושה בנ”ל, כי מחמת שצריכין עצות עמוקות הרבה בכל יום ובכל עת ועקר בעת החשך. כי לפעמים נחשך אצל האדם העצה גם ביום ואז לפי בחינתו הוא בחינת חשך כי חשך עליו היום. אבל אז דיקא צריך לחפש ולבקש ולחתר העצות עמוקות על ידי צעקת הלב ממעמקים, כמו שמבאר שם, עין שם היטב. ומחמת שכל מה שהאדם חותר לשוב אל הקדושה הבעל דבר מתגרה בנגדו ביותר, כי כל

...ושעור אחד ללמד בעיון גדול, ב

חיי מוהר

לטייל
בתורתו

פיוסוף לעידוד ונימקה
והתבוננות בליקושי מהרין

הגדול מחברו וכו' וכמבאר מזה בדברינו הרבה. על כן צריכין ללמד הרבה הרבה דרכי העצות הנ"ל, שזהו בחינת למוד הישיבה הקדושה שמשם כל אור העצות לזכות לקיים התורה והמצוות שזה העקר, כי לא המדרש הוא העקר אלא המעשה וכו"ל

העולם הרי פושט צורה ולובש צורה כמעט כל כמה שנים, בפרט היום שהכול טס בסחרור מהיר, גם השפה משתנה ויחד איתה כל ההגדרות ושמותיהם של בעיות וצרות הנפש למיניהם. יחד עם זה צורת החיים משפיעה הרבה על הדעת והלב, כך שלפעמים נראה ח"ו כאילו רבינו לא דיבר או לא נתן מענה לעניינים שלמים עכשוויים בגשמיות וברוחניות.

כדי שנראה באמת, איך בתוך התורה של רבינו יש את המענה לכל מצוקה ובעיה, לכל צרה בצרת הנפש, לכל זמן בחיים, אנו צריכים לחפור את הבארות. למצוא מה נחבא ומסתתר ולא כתוב בפירוש, ומשם נוכל לדלות מים חיים לנו ולכל העולם.

"והמהדרין מן המהדרין מוסיף והולך, הינו כי אינו מספיק להם מה שמאירים ומלמדים תורת רבם בעצמה לאחרים אף גם הם מוסיפים והולכים בכל יום לחדש גם מעצמם חדושי תורה אמתיים המביאים לידי מעשה והם חותרים ומגלים עצות עמקות מה שאינו מבאר בפרוש בדברי תורתו של רבם, שעל ידי זה מחזקין את חבריהם ומעוררים אותם לעבודת ה' יתברך שכל זה הוא בחינת מוסיף והולך בחינת תוספת אור התורה בחינת חדושי תורה שמחדשים בעצמם מתוך דברי תורתו שקבלו מרבם האמת. וזה בחינת המהדרין מן המהדרין מוסיף והולך בכל יום."

יש עמקות גדול ונפלא בספריו.

לטייל
בתורתו

פרויקט לעידוד תימקה
התכונות בליקוטי מוה"ר

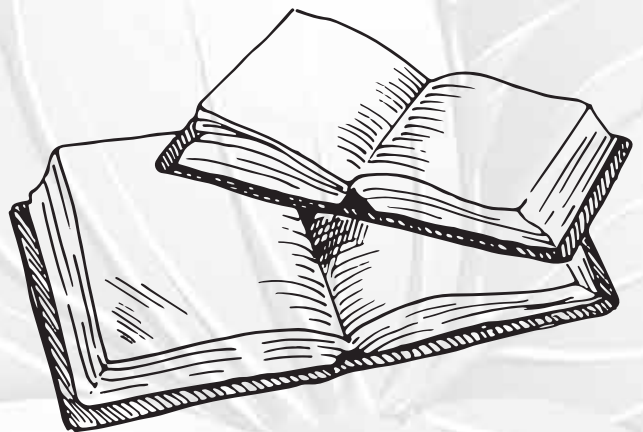
וְהֶעֱקַר אֶמְרָתִי תִכְתֹּב זֹאת לְדוֹר אַחֲרוֹן וְעַם
נִבְרָא יִהְיֶה לִי-הוּא. עֵתִיד לְהִבְרָאוֹת דוֹר שִׁיחִיָּה
יְשִׁיבָה גְדוֹלָה בְּאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ דּוּקָא, שִׁילְמָדוֹ
תּוֹרוֹת רַבְנֵנוּ עִם הַשׁוֹרֵשׁ וְלִדְקָדֵק בְּהַתּוֹרוֹת
עַל כָּל אוֹת וְאוֹת, עַל פִּי הַבִּיאֹר הַלִּיקוּטִים,
וְלַעֲשׂוֹת כָּל עֲבוֹדָתָם וְהִנְהַגְתָּם בְּקֹדֶשׁ וּבַחֹל
עַל פִּי הַפְּנִימִיּוֹת מִתּוֹרוֹת רַבְנֵנוּ וּמוֹהַרְנ"ת, עַל
פִּי דְבָרֵי רַבִּי אֶבְרָהָם ז"ל. וַיִּתְּנוּ כָּל כּוֹחוֹתָם
וּמְאֻמְצֵי נַפְשׁוֹתָם לְזִבְךְ הַגּוֹף, וְלַהֲכַנִּים כּוֹ
כָּל הָעֲצוֹת וְהַטּוֹבוֹת שֶׁל רַבְנֵנוּ ז"ל. אֲשֶׁרֵי מִי
שִׁיחִיָּה לוֹ חֵלֶק בְּזֶה...

ימי שמואל קב"ג

ח"י כללים

ביאור ח"י כללים שייסד
הגאון החסיד ראבר"נ הלוי חזן זצ"ל
בקיצור ובשפה שווה לכל נפש

מבוא לכללים

בני אדם נרתעים בדרך כלל למשמע המילה 'כללים'. כשאנו שומעים כללים מיד אנו נזכרים בכללים של 'כולל' או תקנון של ישיבה. כללים זה דבר שמצמצם וחונק את המרחבים ואת החופשיות. לכן גם כשאנשים שומעים על 'כללים' ללימוד גמרא' הם אוטמים את אזניהם, וקל וחומר כשהם שומעים על 'כללים' ללימוד ליקוטי מוהר"ן בעיון.

קבוצה זו נחלקת לשני סוגים שונים שלשניהם יש טענות שיש בהם גרעין נכון. הסוג הראשון זה אנשים שהלימוד שלהם הוא יותר בהתבוננות הלב. מבחינתם, לימוד ליקוטי מוהר"ן זה לימוד של הלב, הנשמה קוראת את האותיות והמילים ומנסה להתחבר אל העומק, חיבור לבבי נפשי ונשמתי. הפירוש העולה, אפילו מתוך דיוק והתבוננות מסתמך הרבה על הרגשים ו'כך נראה לי'. לומדים אלו כאשר הם שומעים על 'כללים', הם מרגישים מחנק והגבלה על הלב שרוצה מרחב אינסופי בלימודו.

הסוג השני הם אנשים שרגילים ללימוד בעיון. גמרא, הלכה, או כל לימוד אחר בעיון. מתוך ניסיונם בלימוד עיון ובחשיבה שכלית, הם אומרים שפשוט צריך ללמוד ולהפעיל את השכל ותו לא. ההיגיון הצרוף לבד, הוא זה שיקבע את הפירוש הנכון ולמה לו 'כללים'.

אך האמת, שהכללים אינם כללים מעיקים וחונקים, אלא כללים אלו, בהכרח שהם יועילו לשני סוגי הלומדים. דווקא על ידי אותם כללים יכול כל אחד לקבל את מה שחסר לו. ואדרבה כללים אלו הם כמו שערים שפותחים מרחבים אינסופיים מחד גיסא, שערים שאפילו מי שלומד רק עם הלב והדבקות, לא מכיר בכלל. וכן מאידך גיסא, כללים אלו מדויקים ומאמתים את כל התובנות של הלב ומכניסים את אותם הרגשים והארות לתוך כלים של דיוק ואמת.

קשה מאוד להרחיב ולהסביר את תרומתם של כללים אלו ללימוד ליקוטי מוהר"ן, לפני שלומדים את אותם כללים ומכניסים אותם אט אט לתוך הלימוד. הקושי בהסברתם הוא הן למי שכבר נמצא זמן רב בתוך לימוד זה והן למי שרק עתה התחיל.

כללים אלו אינם כמו כלים של שרברב או של פורץ מעוולים, אלא הם 'שכלים' ו'השגות' שמתיישבים אט אט בתוך שכל ומוח הלומד, עד שכל לימודו בליקוטי מוהר"ן הם לפי אותם כללים מאיליו.

כמו בכל עניין בעבודת ה', הבהלה והחיפזון הם המכשול הגדול ביותר. הדרך האיטית המתונה היא הבטוחה. ועל כן אל לנו למהר יתר על המידה לנסות לבלוע הכול בפעם אחת. אם לומדים כלל אחרי כלל במתינות וברוגע זוכים להיכנס אל אותם שערים.

**"כי גם שיערה דשערה מהברקת האור שמגיע
מאתה לאחד מני אלף גם כן כדאי וכדאי"
(הקדמת ביאור הליקוטים)**

מנייה וביה – הכלל העיקרי לכל הכללים

הכלל הראשון הוא הבריה התיכון של כל הכללים האחרים והוא בעצם עיקר 'דרך הלימוד' של הספר ליקוטי מוהר"ן. כלל זה הוא לא צורת הלימוד אלא הוא כמו ה'מסגרת' של הלימוד. כלל זה מסביר שדברי רבינו מבוארים היטב בכל תורה, בלי צורך להסברים מבחוזן. אך הביאור נעשה על ידי ההיקשים והחיבורים מכל החלקים של התורה, התחלת התורה בסופה ובאמצעיתה, ואפילו בצדדיה, דהיינו חיבורים של פרטים שנראים לכאורה שוליים, אבל על ידי התבוננות מעמיקה בהם, יוכל הלומד לראות כיצד הם מבארים חלקים אחרים בתורה, עד שנשיג את התמונה והמהלך השלם מתחילת התורה ועד סופה, כמו מקשה אחת שחוזרת על עצמה שוב ושוב.

ההיקשים והדרשות, החיבורים והלימודים, שנעשים על ידי כלל זה, מכל חלקי התורה על כל חלקי התורה, באותה תורה דווקא ולא מתורה על תורה (דהיינו שלומדים את תורה א' מתורה א' ולא מחברים בין תורה א' לתורה נ"ד לדוגמא), נעשים בהרבה אופנים וסוגים של לימודים והיקשים, שאין כאן המקום להרחיב ולפרט את כולם. יש היקשים שנעשים על ידי לשון דומה או סמוכה, רעיון שחוזר על עצמו ועוד כמה וכמה אופנים, אך הצד השווה שבהם שכולם נלמדים וחוזרים רק מתוך התורה הזאת בעצמה.

מי שישב ויעסק בספריו רק בלי קנטור ונצחון ויסתכל בו

חיי מוהר"ן

לטייל
בתורתו

מיוזם לעידוד ונימקה
והתבוננות בליקוטי מוהר"ן

הכלל הזה מסייג ואומר, שלא נלך לחפש בתחילה שום תשובה ומענה לשום שאלה וחוסר הבנה, מספרים אחרים או מתורות אחרות אפילו בליקוטי מוהר"ן, שהרי באמת, על ידי חיפוש מתמיד ועמוק בתוך קשרי התורה נמצא את כל התשובות והביאורים הנצרכים והמדויקים ביותר.

אמנם, בכללים החמישי, האחד עשר, והשמונה עשר, יתבארו שני דרכים נוספים, שבהם העיון והלימוד יוצא מחוץ לגבולות התורה הנלמדת. הכלל החמישי והאחד עשר עוסק בעיון והלימוד של המקורות והפסוקים המצוטטים בתוך התורה. הכלל השמונה עשר עוסק בלימוד והבנת המושגים הידועים המוזכרים בתוך התורה כמושגים או רעיונות ידועים, שלפעמים הלומד יודע אותם בידיעה מוקדמת, אך לפעמים הוא נדרש לחפש את ביאור המושג בספרי קודש קדמונים כדי לעמוד על מהותו של אותו מושג. הדברים יתבארו בהרחבה בכל כלל על מקומו.

לשונו הקדושה

הלשון הקדושה של רבינו מדויקת בתכלית הדיוק. וכלשון מוהרנ"ת אותה ראבר"נ מצטט 'כפּלס ובמשקל גדול'. גם אותם מקומות בהם הלשון נדמית לארוכה ומיותרת יש תכלית לכל מילה ולכל הטיית לשון.

ויותר מכך – גם במקומות בהם אנו יכולים לזהות שהלשון קצרה מידי או אפילו חסרה, יש הסבר מתוך התורה בעצמה, מדוע רבינו החסיר או קיצר בלשונו, הגם שדקדוק בלשון חסרה היא יותר קשה לביאור והבנה.

באמת, בודאי יהיו נבקעין אצלו כל גידי קשיות לבנו.

בהקדמת ליקוטי מוהר"ן, ר' נתן כותב שלפי גודל העמקות של כל דיבור ודיבור היה מהראוי לכתוב כמעט בסוף כל משפט לשונות המורים למעיין שיעיין היטב, כמו ודו"ק או ועיין היטב.

בוודאי שיש חילוקים ברמת הדקדוק בין תורות שנכתבו בלשון רבינו ממש שבהם 'אפשר לדקדק כמו במקרא' לבין שאר התורות. אבל בוודאי שגם בשאר התורות עדיין אפשר לדקדק מאוד במשקל גדול. וכמו שבלימוד הגמרא והפוסקים אנו מדקדקים הרבה בלשון חכמים, אפשר לדקדק בכל התורות, אפילו שאינם לשון רבינו ממש, לכל הפחות כמו שאנו מדקדקים בלשון הגמרא והראשונים.

דוגמאות ומשלים

דרכו של רבינו להביא דוגמאות ומשלים בתוך דבריו. בדרך כלל דוגמא ומשל לא נבחרים 'בדווקא' אלא רק בתורת משל ודוגמא, אבל בליקוטי מוהר"ן כל משל ודוגמה הם ממש 'בדווקא'. אם אנו רואים שרבינו אומר כגון... או למשל... והוא היה יכול לבחור הרבה סוגים של דוגמאות ומשלים, אבל אנו רואים שהוא בחר דוגמה או משל מסוים בדווקא, הגם שבאמת זה רק דוגמה שבאה ללמד על כל שאר הדברים, יש משהו מיוחד וקשר מיוחד בין הדוגמא הזאת לתורה שבה מוזכר דוגמה זו.

בכדי שיובן היטב כלל זה נציין מספר תורות, שבהם רבינו בוחר להביא דוגמא ומשל, שבאמת הם דוגמה על הכלל ואף על פי כן הדוגמאות מיוחדים דווקא לתורה זו.

בתורה ד' ח"א רבינו מביא שכל העבירות חוקקים צירוף רע על העצמות, ומביא לדוגמא את הלאו 'לא יהיה לך אלהים אחרים'. מצד האמת הרי כל מצוות לא תעשה חוקקים צירוף רע על העצמות למי שעובר עליהם ח"ו, אבל מתוך התורה שם למדים שיש משהו מיוחד בלאו שהוא שכולו קשור ומהודק לתוכנה של תורה ד' (עיין ביאור הליקוטים בהקדמה שנייה).

דוגמה שנייה: בתורות ל"ג ול"ד רבינו כותב שבכל המצוות יש שיעורים וצמצומים שעל ידם מקיימים את המצווה. ומביא לדוגמא את מצוות תפילין שיש לה שיעורים וצמצומים שאי אפשר לעשותה בזהב אלא רק בעור שחור וכו'. דוגמה זו נועדה ללמדנו על כל מצוות התורה שיש בהם שיעורים וצמצומים, אך בעיקר יש קשר בין מצוות תפילין לתורות אלו, שבהם, כפי שכותב מוהרנ"ת, רבינו ביאר את סוד כוונות תפילין.

כלי ההשגה ובניין התורה מאוחדים עם תוכן התורה ומהותה – ג' חלקים מרכזיים

כלל זה עמוק ורחב מאוד, ולא באנו להקיף את כל עמקו אלא רק לגעת בקצה קצהו:

א] הדרך שבה הצדיק השיג את תורתו, היא על ידי קיום העצות והעבודות הכתובות באותה תורה. על ידי הקיום של אותם עבודות הוא השיג את מעלתם, את מהותם ואת פנימיותם, את כל הדברים הקשורים בהם, ומהי הדרך של כל אחד

להגיע אליהם. מכיוון שכך, גם אנו בבואנו ללמוד את תורתנו, כדי להבינה, שומה עלינו קודם כל לקיימה במסירות וביגיעה, כפי שאנו מבינים ויכולים לקיימה כבר לפי ההבנה הראשונה. מתוך קיום זה אנו נזכה שתתגלה לנו הפנימיות של אותם עצות ועבודות, כפי שזכה רבינו על ידי קיום עצות אלו להשיג אותם בשלמות.

ב] גם בעת הגילוי בעצמו, בעת שהצדיק גילה את התורה ואמר אותה לפני תלמידיו, הוא קיים את התורה תוך כדי גילוייה, באופן נפלא ומיוחד. קיום זה מתגלה אלינו מההתבוננות במעשיות ובשיחות שאירעו סביב אותו זמן שבו נאמרה התורה. כתוצאה מכך, נוכל אף אנו להעמיק ולראות איך שבתוך הגילוי של התורה בעצמה יש את קיום התורה בעצמה, וכיצד יש ללמוד את התורה שבלימוד בעצמו אנו נשיג חלק מקיום אותה תורה.

ג] לכל תורה יש דרך לימוד מיוחדת משלה, שהיא כתובה בין שיטי התורה בעצמה. כעין קוד שגנוז בתוך התורה, זהו הסוד שאיתו נוכל להעמיק ולהבין את אותה תורה בעמקות יותר גדולה ורחבה מבתחילה.

פסוקים ומאמרי חז"ל

כל פסוק או מאמר חז"ל אותו רבינו מצטט ומביא, הן כראיה והן כמשל או דוגמה, הגם שרבינו מביא את הפסוק לראיה נקודתית בדרך כלל. עם כל זה יש קשר גם בין פסוק זה לכל שאר חלקי התורה. דהיינו שמפסוק זה עולים ביאורים וקשרים לחלקים אחרים באותה תורה.

מלבד זה, יש קשר גם בין כל העניין, של אותו פסוק או מאמר חז"ל, לכלל העניינים המובאים בתורה. דהיינו שכאשר נפתח ונלמד את אותו פסוק במקומו, נראה לפעמים אפילו פרקים שלמים שמתקשרים לתוך התורה, מתבארים לפי התורה, ואף מבארים בדרך עקיפה את התורה בעצמה. בדרך זו נגלה סוגיות שלמות בגמרא ואפילו דפים שלמים בזהר או במדרש, שבדרך מופלאה ומעל כל היגיון נכנסים לתוך התורה מתבארים ומבארים.

שתי חלקים אלו של הכלל, קשורים זה לזה. כי ברוב הפעמים, אין אפשרות להבין, כיצד הפסוק שרבינו מביא, קשור לכל התורה מניה וביה בקשרים רבים, רק אם נלמד את כל העניין שסובב את אותו מאמר חז"ל או פסוק, שעל ידי כך נראה את התמונה הכללית והרחבה, שאיתה יתקשר כל הפסוק לענייני התורה.

זה לעומת זה

בכל הבריאה שורר חוק רוחני, שלכל מציאות של קדושה יש חיקוי מצד הרע. אין עניין או מושג, תהליך או רעיון, שיש מצד הקדושה, שלא עבר חיקוי וזיוף כמו קוף מצד הטומאה והרע. לדוגמה, כמו שיש ענווה יש ענווה פסולה של יאוש וחלישות הדעת. כשם שיש אמונה כך יש גם אמונה כזבית.

לפי זה, בדברי רבינו, אנו יכולים ללמוד בפירוש על אחד מהצדדים, ולהסיק אם כן, שאותו דבר קיים גם בצד השני. אם לדוגמא אנו לומדים על כוח קדוש שנקרא סתימו דעיינין מצד הקדושה, אנו יכולים להסיק ולומר, שבוודאי שיש סתימו דעיינין

דסטרא אחרא (עיין בתורה ס"ה). וכן להיפך, אם אנו רואים שרבינו מדבר על מושג מצד הטומאה והרע כמו 'בכיה' (עיין שם בתורה), בוודאי שיש כנגדו בצד הקדושה מקור אמיתי וטהור לאותו דבר, שהרי אותה טומאה היא בסך הכול חיקוי והשתלשלות.

כלל זה מדבר גם על מושגים וגם על תהליכים. לדוגמא בתורה ז' רבינו אומר שיש עצות של הצדיק, ולעומת זה יש עצות של הנחש. קבלת העצות של הצדיק זה נישואין בקדושה, שזהו כבר תהליך שעל ידי קבלת העצות נעשה דבר חדש שנקרא 'נישואין'. אותו תהליך בהכרח קורה גם כאשר ח"ו האדם מקבל את עצת הנחש שאז נעשה אותו תהליך של 'נישואין' מצד הסטרא אחרא.

בכל פעם שאנו מרחיבים את הלימוד בכל תורה לפי כלל זה, גם אם אנו לא מוצאים סמך מאוד מפורש לדבר זה, מעצם הרעיון שכתוב באותה תורה, אנו יכולים לסמוך על עצם הכלל ולומר שבוודאי יש לכל מטבע צד שני. אך באמת יש להדגיש, שאם נעמיק יותר, ברוב הפעמים אנו נראה ממש בתוך קשרי התורה שרבינו אכן מדבר על שני הצדדים.

כל בחינה כלולה מכל הבחינות

גם בכלל זה, בדומה לכלל הקודם, ענו עוסקים בחוק רוחני יסודי ששורר בכל הבריאה כולה ממש, הן בגשמיות והן ברוחניות. הבחינות הם כמו חלקים שמרכיבים דבר שלם. ואפילו שהם רק חלק מהדבר השלם, יש בהם את כל החלקים האחרים

שמרכיבים את הדבר השלם. לשם דוגמא, יסודות הבריאה הגשמיים, אש רוח מים עפר, כל יסוד כלול ומורכב גם משאר היסודות האחרים (ליקו"ה ברכת הודאה ו' ה').

יסוד זה מוזכר הרבה פעמים בכתבי האריז"ל, והוא כלל הנוגע לכל לימוד הקבלה ופנימיות התורה. כמו שידוע בעניין הספירות, שבכללותם כל העשר ספירות הם שלמות של בניין כללי, כך שכל ספירה היא רק חלק מהבניין הכללי, אבל היא עצמה בפרטיות מכילה את כל שאר החלקים.

בליקוטי מוהר"ן מוזכרים בכל תורה הרבה חלקים שמרכיבים בכל תורה בניין שלם. כל חלק מכיל בצורה כזו או אחרת את כל החלקים האחרים. לדוגמא בתורה י' מוזכרים ג' מדרגות של תפילה הר שדה ובית. ובאמת בכל בחינה כלולים כל הבחינות האחרות כמבואר שם מתוך קשרי התורה.

כלל זה מוזכר עשרות פעמים בליקוטי הלכות, אך לשם דוגמא אנו נציין את מקום אחד שבו מוהרנ"ת מזכיר כלל זה וכותב כך בפירוש בהלכות גניבה הלכה ד' אות ו'. "כָּבֵד כְּתִבְנוּ בְּמָה פְּעָמִים שְׁפַל בְּחִינָה כְּלֹלָה מִכָּל הַבְּחִינֹת, כִּי זֶהוּ יְסוּד וְהַקְדָּמָה כְּלָלִית בְּכָל סִפְרֵי הַקְּבָלָה, כִּי אָף עַל פִּי שְׁאֵנוּ אוֹמְרִים שְׂזֵה בְּחִינַת חֶסֶד וְזֵה גְבוּרָה וְכו', אֲבָל גַּם חֶסֶד כְּלֹל מִכָּל הַסְּפִירוֹת וְכֵן גְּבוּרָה וְכֵן כָּל הַבְּחִינֹת וְהַשְּׂמוֹת וְהַעֲנִינִים הַמְּזֻכָּרִים בְּסִפְרֵי קְבָלָה בְּיָדוּעַ."

במקום אחר (הלכות יין נסך הלכה ג' אות ב') מדגיש מוהרנ"ת שמצד אחד כל בחינה כלולה מכל הבחינות, אך מצד שני תמיד צריך לדעת מהי הבחינה הכללית שמכילה את כל הבחינות האחרות. כלומר, אם תורה שבעל פה ותורה שבכתב כל אחת כלולה גם מהחלק השני. אסור להתבלבל ולקרוא לתורה שבעל פה תורה שבכתב בגלל שהצלחנו לזהות את התורה שבכתב שבתוך התורה שבעל פה. אלא לזכור שמדובר רק בבחינה שכלולה בתוך התורה שבעל פה.

יחסיות באורות וכלים

כלל זה נושק לכלל הקודם, יש ביניהם קשר, אך למעשה הוא מדבר על נקודה שונה. בכל דבר בעולם שאנו באים לדון ולהגדיר את מהותו, אין אפשרות לומר הגדרה מוחלטת אלא רק יחסית. ולכן בכל סולם של מדרגות, שבהם יש משפיע ומקבל, אור וכלי, הקביעה והדיבור בייחס לכל מדרגה היא יחסית ולא מוחלטת.

במשל פשוט יוכל כל אחד להבין, שכאשר אנו רואים שרשרת דורות של בני אדם: סבא בן נכד ונין, הרי הנין הוא נין רק בייחס לסבא, אבל בייחס לנכד של הסבא הוא בן, ואם יהיה לו בעצמו בן הרי שהוא יהיה אבא. ולכן באמת הוא כלי כלפי כל המדרגות שמעליו, אבל הוא גם נחשב לאור שמתקבל בכלים שתחתיו.

על דרך זה, בכל השתלשלות של רב ותלמיד, התלמיד ברגע שהוא מלמד עוד תלמיד, הגם שהוא באמת תלמיד של הרב, יש בחינה מסוימת שהוא רב של התלמיד שתחתיו. וכל מה שנאמר כלפי הרב נאמר בבחינה מסוימת כלפיו.

בליקוטי מוהר"ן, בכל תורה, יש סולמות של מדרגות. ניקח לדוגמא את תורה כ"ב, שיש עצם ובשר אצל כל אחד, העצם היא הנשמה, הבשר זה הגוף. אבל בייחס למדרגה יותר גבוהה, הרי מפורש בתורה שהעצם זה החכם והבשר זה העם. לפי יחסיות זו שהיא תורף הכלל השמיני, הרי שגם הנשמה של העם, העצם של כל אחד מאלו שעומדים במדרגת העם, נמוך ונחשב לכלי, בייחס לבשר

ולגוף של החכם בעצמו, ולא רק לנשמתו של החכם (עיין ביאור הליקוטים תורה כ"ב).

יחידי הדורות ומשיח

בכל פעם שרבינו מזכיר את הצדיק הגדול ותיקוניו, או את גדולת תורתו, ככל כינוי שהוא שבו הצדיק מכונה, בכל תורה כפי הבחינה שלה, כוונתו על הצדיקים שהם 'יחידי הדורות', שהם נשמת משה, שכל אחד מהם גילה גילוי חדש לעולם, דהיינו תורה חדשה בתוך התורה המסורה בהר סיני. אבל בעיקר, שלמות התורה והתיקון שבכל תורה, מדבר על משיח צדקנו ועל תיקוניו שלעתיד (כמבואר בפרפראות לחכמה אחרי תורה ט"ו).

(ובדרך אפשר, ניתן לומר שבדברי ר' אברהם בכלל זה כלולה נקודה נוספת, כנראה כמה פעמים גם מדבריו בספר ביאור הליקוטים (וכן מבואר מתוך המעשה מעיגולים בחיי מוהר"ן פ"ג). שבכל תורה רבינו מגלה גילוי חדש, גם באותם הדברים שכבר דובר עליהם, בשאר הספרים, משאר הצדיקים מאז ומעולם. ולכן בתוך קשרי התורה רבינו מגלה בדרכים וברמזים שונים את החילוק שיש באותו נושא או עניין עליו נסובה התורה, בין מה שכל הצדיקים גילו בעניין זה, לבין הגילוי שעתה הוא מגלה)

שינוי בהלבשות התורה על מאמר חז"ל או פסוק

רוב התורות הגדולות בליקוטי מוהר"ן מתחילות עם פסוק, מאמר חז"ל, או סיפור מהגמרא, שהוא כעין כותרת לתורה. פסוק זה לא מתבאר בדרך כלל בתחילת התורה. לדוגמא בתורה א', הכותרת של התורה היא הפסוק 'אשרי תמימי דרך', אבל פסוק זה לא מתבאר אלא אחר ההקדמות שכתובות בכל התורה, ובסוף התורה רבינו חוזר לבאר את הפסוק 'אשרי תמימי דרך'.

אבל כשרבינו משנה את הסדר הזה, כלומר כל תורה שחורגת מהדרך השגרתית, והפסוק שעליו מתלבשת כל התורה, מתבאר בתחילת התורה מיד, או מתבאר חלקית בהתחלה או תוך כדי התורה, ולא אחר ההצעה והגילוי של כל הקדמות התורה, דבר זה אומר דרשני. ועל כן בהכרח שמתוך התורה בעצמה, דהיינו מקשרי התורה מניה וביה, יבואר הטעם שרבינו שינה מדרכו.

לדוגמא, בתורה ס"ו, התורה מתחילה עם הפסוקים המדברים מהסתלקות אליהו: "ויהי נא פי שנים ברוחך אלי", בשונה מרוב התורות, פסוק זה מוסבר בדברי רבינו כבר בסוף אות א'. ומי שמעיין שם בתורה היטב, יראה בבירור מה הטעם לשינוי זה מכל התורות.

יש תורות אחרות, שרבינו פותח את התורה עם שני כותרות. לדוגמא תורה כ"א, שם רבינו מביא גם את הפרק הרביעי של ספרא דצניעותא וגם את הפסוק "בהעלותך

את הנרות", את הפרק הרביעי מספרא דצניעותא הוא אכן מבאר רק אחרי אות ט', אבל את הפסוק בהעלותך את הנרות הוא מקדים לבאר כבר באותיות א' ב'. עוד תורות שבהם רבינו משנה באופן מלא או חלקי את הסדר הרגיל של הלבשת התורה הם: תורה י"ד, תורה י"ח, תורה נ"ד, תורה נ"ח ועוד תורות. לסיום הכלל יש לציין שלכלל זה יש הסתעפויות נוספות הנוגעות גם לשינויי הלבשת ההשגות שבתוך התורה, בפסוקים או מאמרי חז"ל, אבל מחמת אריכותם אין כאן המקום להביאם.

משל ומליצה – התאחדות הפשט והדרש מתוך קשרי התורה

בתחילת ספר משלי מובא הפסוק "להבין משל ומליצה דברי חכמים וחידותם". פירוש הפסוק לפירוש"י שהרבה פעמים הפסוק מזהיר על דבר מסוים בדרך משל, על אף שכוונתו בעיקר על הנמשל. כמו שבספר משלי מזהיר הרבה להתרחק מ'אישה זרה', ופנימיות המכוון זה להתרחק מהבלי מצרים שנמשלים לאישה זרה. ולכן הפסוק אומר שכל מי שלומד את משלי, בגלל שבאמת יש שתי משמעויות, צריך לקחת לליבו את שני הפירושים, גם את הפירוש הפשוט להתרחק מ'אישה זרה', וגם להתרחק מהבלי מצרים שהם הנמשל. דהיינו גם להתרחק מהנמשל (שמכונה בפסוק בשם משל) ולהתרחק גם מהמשמעות של הפירוש הפשוט (שמכונה בפסוק בשם מליצה).

יכולים לדקדק בהם כמו במקרא. (היי מוהר"ן שסב)

כך גם היא דרכו של רבינו, להביא פסוק או מאמר חז"ל, ולדרוש אותו בפירוש פנימי ונסתר שהוא לכאורה אינו הפירוש הפשוט של אותו פסוק. הפירוש הזה הוא הנמשל של הפירוש הפשוט שהוא כעין משל. ולזה בא הכלל האחד עשר לומר שבאמת הפירוש הפשוט של הפסוק והפירוש הפנימי הם כמו משל ומליצה שבאמת הולכים יחדיו.

אך לא זו בלבד שבאמת הפירוש הפנימי של רבינו, והפירוש הפשוט שמובא במפרשים לא סותרים זה את זה, אלא אדרבה הם משלימים אחד את השני ומסייעים זה לזה. ולא זו בלבד ששני הפירושים הולכים יחדיו מצד הבנת הדבר, אלא גם למעשה ממש, קיום עצותיו הקדושות למעשה תלויות הרבה פעמים בחיבור שני הפירושים יחדיו.

כדי למצוא את הדרך שבה שני הפירושים, הפנימי והפשוט הולכים יחדיו, מתחברים ומשלימים האחד את רעהו, צריך לחפש את המסילה מתוך קשרי התורה, יסוד של רעיון שמתגלה בתוך התורה, שעל פיו שני הפירושים מתחברים.

נשיאת הפכים

בכל תורה בליקוטי מוהר"ן בהכרח שאנו ניתקל בתנועות הפוכות זה מזה, שבדעתנו האנושית הם נראים ונדמים להפוכים, אך באמת בדעת הבורא שמתגלה בדברי הצדיקים הגדולים, אין כלל סתירה בין שתי הנהגות אלו. כגון הידיעה והבחירה.

ויותר מכך, יש הנהגות שגם מצד הבורא יתברך נחשבים אלו ההנהגות להנהגות סותרות, ואף על פי כן באמת הם אינם סותרות אלא אדרבה הם מאוחדות בתכלית האחדות. כמו למשל בתורה כ"ב שהאדם מצווה מהבורא לא להיכשל בשום מכשול וחסא, ובוודאי הוא יענש על כל מכשול, והוא מצווה מהבורא לעלות מדרגה לדרגה. אבל הנהגת הבורא בעצמה שכל העליה מדרגה לדרגה היא רק על ידי הירידה והמכשול. ואנו חייבים להאמין שאף על פי כן אין שום סתירה בין הנהגות אלו.

אך באמת, ככל שהאדם מתחזק באמונה זו הוא עולה למדרגה יותר גבוהה שבה הוא גם נכלל קצת בדעת הבורא, עד שהוא משיג קצת שבאמת אין סתירה כלל בין אותם דברים שלכאורה נראו לו בתחילה כסותרים. ואז בוודאי הוא יראה בדקות סתירה יותר עמוקה, עד שגם את זה הוא ישיג ויראה שהיא אינה סתירה כלל, וכן תמיד בלי הפסק.

כלל זה מלבד מה שהוא ביסודי האמונה, הוא כלל שבלעדיו אי אפשר להבין דברים רבים בליקוטי מוהר"ן. כי נדמה ללומד שהוא רואה שתי מהלכים סותרים תוך כדי לימוד תורה שלימה שבאמת הם בבחינת נשיאת הפכים, ורק כאשר יעמיק יותר בסתירה זו גופא יבין יותר לעומק את כל מהלך התורה.

וניתן לכך דוגמא אחת בקצרה: תורה י"ט מתחילה בעניין החילוק בין מי ששומע מפי הצדיק תורה, לבין מי שלומד את התורה מתוך הספר. ובמילים אחרות, החילוק בין מי שנמצא אצל הצדיק בחיות חיותו לבין מי שמתקרב אליו אחר הסתלקותו שאז יש לו רק את הלימוד בספריו. ומפשט המאמר עולה שהצדיק לאחר הסתלקותו הוא במדרגה פחותה מבחיי חיותו.

אך כאשר נעמיק בתורה זו גופא, נראה בפירוש שבאמת רבינו אומר את ההיפך ממש, שדווקא אחר הסתלקות הצדיק אז הוא בבחינת פי שנים, כי אז דווקא עיקר שלמות לשון הקודש של הצדיק על ידי לשון תרגום.

והנה לכאורה שני הבנות אלו הם ממש שני הפכים, ושניהם אמת. ועל כן צריך להאמין שרוח ה' דיבר בצדיקים את אותם שתי הפכים שבאמת אינם הפכים כלל בדעת יותר גדולה.

אמונה בידיעה רוחנית

כלל זה נשאר ברובו נעלם מעין כל ולא יועד להדפסה על ידי המחבר (חלקו מודפס בביאור הליקוטים תורה ס"ו סוף חדר כ'). הכלל עוסק במציאות הזמן והמקום כחלק מהבריאה בעצמה וההשלכה של הבנה בסוגיה זו בתוך תורת רבינו. כחלק מזה מסתעף הכלל לדון באשליית המציאות ובאמתותה כשני הפכים בנושא אחד, שמצד אחד כל העולם הזה מחויב להישפט באמונה הקדושה כדמיון מוחלט ומצד שני התורה הקדושה והאמונה מחייבת להאמין שהמציאות של העולם היא אמיתית בתכלית האמת. מחמת שהכלל עוסק בסוגיות עדינות שלא כל מוחא סביל דא לא הודפס כלל זה.

השכינה באחדות ופירוד

הכניסה ללימוד ליקוטי מוהר"ן בעיון, ככל שהעיון יותר גדול ומגיע לעיונים דקים,

היא ככניסה לפרדס, שלשם כך צריך כלים של אמונה חזקה, כדי להיכנס בשלום ולצאת בשלום.

הפגם שיכול להיות בעת הכניסה והיציאה מהפרדס היא ח"ו לקצץ בנטיעות. פירוש הדבר הוא שחס ושלום האדם מדמה בדעתו שיש כוח נפרד ממשי זולת הבורא יתברך (שכינה). עצם המחשבה והתפיסה כאילו קיים כוח רוחני או גשמי שיש ביכולתו ח"ו לפעול פעולה בלעדי אחדותו עם הבורא יתברך היא פגם אמונה נורא. אך מצד שני אנו מצווים להאמין גם במציאותם של דברים שהם כביכול נפרדים ממש (שכינה), ולפעמים דווקא מי שמחבר יותר ממה שצריך באמונה לחבר, דהיינו שהוא מחבר את כל הבריאה כולה כולל כל הדברים הגשמיים לה' יתברך יכול להגיע גם הוא לפגם אמונה ועבודה זרה שהוא אומר כביכול שהדברים הגשמיים הם אלוקות גמורה ואז הוא ממש חוטא בחטא ההגשמה כעין עשיית פסל.

על ידי האמונה בנשיאת ההפכים (כמבואר בכלל השנים עשר) האדם זוכה להיכנס בשלום – לייחד באופן הנכון את כל הבריאה בבחינת אין עוד מלבדו, ובכך להימלט מפגם האמונה שנותן כוח לזולתו. ולצאת בשלום – דהיינו לחיות את מציאות הפירוד באופן הנכון לבלי לחבר ולייחד את מה שאנו מצווים לא לייחד ולחבר.

מעבר לכך שכלל זה הוא ביסודי האמונה, הוא נוגע גם ללימוד כל תורה בליקוטי מוהר"ן בעיון ממש, להבין את האחדות והפירוד שיש בין הבחינות השונות, שבאמת אסור להפריד ביניהם וצריך לגלות כיצד כל בחינה יוצאת ומשתלשלת מהמדרגה שמעליה, עד שמגיעים כל הדברים לאחדות שלימה עם הבורא יתברך, כך שבאמת אין שום כוח נפרד שהוא עצמו כוח שמסוגל לפעול איזה דבר בפירוד.

אך מצד שני לדעת גם להפריד ולחלק בין הבחינות השונות, להבדיל בין קודש לקודש ובין קודש לחול, בין המדרגות השונות והבחינות השונות שיש בכל תורה, ואסור להגיד שכל הדברים הם אחד ממש.

לכלל זה יש עוד פרטים רבים שמשליכים על אופני הלימוד בליקוטי מוהר"ן, אך מכיוון שרבים הם וארוכים עוד חזון למועד להאריך בעניין זה.

אינסופיות בתורת הצדיק שמושגת על ידי אמונה ועל ידי קיום העצות בפועל

כמו כל חכמה עמוקה שמורכבת מפרטים רבים, שמובנים שלב אחרי שלב, עד שאחרי שכלים פרטיים רבים אפשר להסביר את המסקנה הכוללת והמתבקשת מתוך כל אותם שכלים. אם יחסר פרט אחד שמוכרח בתוך מכלול הסוגייה, ההבנה בכל הסוגייה תחסר ולפעמים הדבר יראה ממש כסכלות. כך גם בתורת הצדיק, יש פרטים וחלקים רבים לאינסוף, שכאשר נחסר מהם אפילו חלקים בודדים, אין יכולת לעמוד על המכוון של כלליות אותה תורה, ואדרבה היא תיראה כמו טיפשות וסכלות ח"ו.

דא עקא, שבאמת בתורת הצדיקים הגדולים, אין אף בן אנוש שיכול לעמוד ולהקיף את כל הפרטים שנכללים בתוך תורה אחת שגילה כי היא תורה אינסופית ממש, כי היא חכמת האינסוף של תורת ה' יתברך ממש, שאין מספר לחלקים שבה שכולם מוכרחים כדי להכניסה בתוך מוחות וגופים מוגבלים כמונו. ועל כן גם החכמים הגדולים ביותר, אלו שמתאמצים וחותרים באמת ביגיעה עצומה להבינה, לא יוכלו לעמוד על שלמותה אף פעם. ואם כן הם עלולים ליפול לריחוק שתורה זו תושפל בעיניהם.

אבל יש לזה ב' עצות.

העצה הראשונה היא כוח האמונה, שהיא מעל למגבלות תפיסת השכל והמוח. כי על ידי האמונה אפשר להשיג בבחינה מאוד גבוהה את מה שאין תופסים ומשיגים במוח. ועל כן כאשר חותרים להבין את תורת הצדיק, יחד עם אמונה שזה מעל לתפיסת המוח, בכל פעם שנפגשים עם חסרונות של חלקים שחסרים כביכול מהחכמה הכללית, ובכך נוצר חיסרון גם במה שכן רואים ומבינים, אזי עיקר העצה להאמין שיש אינסוף חלקים ופרטים שאינם נראים לעינינו כלל, ולהאמין בהם שבוודאי הם אמת, אפילו שלא רואים אותם ולא משיגים אותם. ובכוח אותה אמונה נגדל הדעת והמוח להשיג ולהבין בצורה אמיתית את החלקים אותם כן תפסנו והבנו, אפילו שהם חסרים את אותם חלקים שאינם נודעים לנו כלל, בכוח אותה אמונה שאנו מאמינים בחלקים המוסתרים אפילו שאין אנו יודעים מהם כלל.

העצה השנייה היא קיום העצות. שהרי כל עצה שכתובה בכל תורה, היא עצה שלימה שבוודאי כוללת בנגלה ובנסתר את כל חלקי החכמה של אותה תורה. ועל כן עצם קיום העצה מרפא את המוח ומשחרר אותו ממגבלות התפיסה האנושית והמוגבלת, ועל ידי זה זורח אור הדעת של אותם חלקים נסתרים אל המוח עד שזוכה להשיג בקיום העצה בעצמה את שלמות החכמה וההשגה של אותה תורה.

שתי ראיות או יותר

דרכו של רבינו שהוא מביא הרבה פעמים שתיים או שלוש ראיות או טעמים לעניין אחד.

ראיות הם פסוקים או מאמרי חז"ל שהם משמשים כאסמכתא לדברי רבינו.
טעמים הם סיבות וטעמים לדברים אותם רבינו מזכיר.

בחלק גדול מהפעמים בהם רבינו מביא שתיים או שלוש טעמים או ראיות, אין הדבר ניכר כלל בהסתכלות ראשונה. ועל כן צריך לדקדק ולשים לב לדבר.

כאשר רואים את ריבוי הטעמים או הראיות, צריך בתחילה להבין את החילוק שבין ראיה לראיה, להבין למה כל ראיה או טעם נוגעים בנקודה אחרת בתוך דבריו הקדושים. אבל בשלב השני, כפי שכותבים מוהרנ"ת וראבר"ג, עלינו לדקדק ולהבין איך כולם קשורים ומחוברים זה לזה.

ולשם דוגמא נזכיר את תורה ו', בתחילת התורה באות ב', רבינו מביא שלושה טעמים שונים למה צריך שפיכות דמים וביזיונות (עיין שם ביאור הליקוטים). ובהמשך אותה תורה באות ה', אנו רואים שרבינו מביא ארבעה פסוקים שונים בראיה לכך שהוא"ו הוא האהל.

א] דברים שאינם קשורים ב] חידושים אחרי סיום המאמר

ביסוד כלל זה עומדת נקודה אחת, שכלול בה שני חלקים. עיקר הכלל הוא שכל עניין שמתגלה בתוך התורה שאין לו קשר לכל מהלך התורה ברצף פשוט. או מצד שהוא נראה כעניין שלא שייך כלל, או שהוא שייך בהשתייכות קלושה, שהיה ראוי

כביכול לכותבו כהערה, הוא דבר האומר דרשני. והמעין צריך לדעת שבוודאי שכלל כל התורה היא מקשה אחת, גם בדברים כאלו הנראים כיציאה מכלליות העניין, ועל כן כאשר יחתור ויחפש היטב בדבריו הקדושים יראה כיצד זה נרמז ומקושר בכלליות התורה כולה.

חלק א' של הכלל עוסק בעניינים שמופיעים תוך כדי מהלך התורה ואינם קשורים לעצם מהלך התורה. כמו למשל בתורה י' באות ד' שם רבינו מסביר את הפסוק 'ויהי הם מריקים שקיהם' וכאשר הוא מגיע לבאר את החלק 'שמעון איננו' נכנס בתוך דבריו עניין שלם שהמוכיח הוא שנוא, בעוד שבפשטות התורה אין קשר בין עניין זה שהמוכיח שנוא לכל תורה י'. אך כאשר יחתור המעין יראה בוודאי כיצד כל התורה מקושרת בתוך מסילתה לעניין זה שהמוכיח הוא שנוא.

חלק ב' של הכלל, עוסק בהבאת דברים חדשים בסוף המאמר, בהלבשת התורה על מאמר רבב"ח, פסוק, פרק בזוהר או כל מאמר חז"ל. ודרכו של רבינו להלביש את כל הקדמות המאמר בתוך הפסוק או הסיפור מחז"ל. אך אם אנו רואים ששם הוא הוסיף עניין או מושג שלא הוזכר כלל לעיל בתוך המאמר, שומה עלינו לחתור ולמצוא כיצד באמת עניין זה נרמז כן בתוך דבריו הקדושים.

וכמו שמובא בתורה ט', בהלבשת המאמר על דברי רבב"ח, שיש בחינת תפילה שהיא גבוהה מכל השלוש תפילות והיא בחינת התפילה 'שפכי כמים ליבך', אך עניין זה לא נזכר לפני כן בתורה. (וכמו שמעיר על כך מוהרנ"ת בליקו"ה הלכות דיינים ג' על תורה זו וכן בביאור הליקוטים שם). אך באמת כאשר חותרים בתוך דברי רבינו מוצאים שאכן באמת כל תורה זו סובבת רק סביב מדרגה זו של התפילה.

מושגים ידועים שצריכים בירור או לימוד

בכל מקום בו אנו נתקלים במושג שאינו ידוע לנו פירושו או מהותו, עלינו לדעת שרבינו סמך על הלומד, אחד משתיים: או שהוא מכיר את המושג ואינו צריך לפירושו, או שהוא יחקור אחרי ביאור המושג בפשט מהספרים המיועדים לכל מושג.

כל אחד והיקף ידיעותיו השונות, מכיר מושגים מסוימים ואינו מכיר מושגים אחרים. יש אחד שיודע מהו 'תלת מוחין' אך אינו יודע מהם 'חוליות' של ציצית. וכן לעומת זאת יש אחד שיודע מהו 'ל"ט מלאכות', אך אינו יודע מהו 'יחודא עלאה'.

ועל כן כאשר אנו לומדים ונפגשים עם כזה עניין, עלינו לחקור ולהבין את פשט הדבר ללא פירושים מיותרים וארוכים, אלא אך ורק את תמצית העניין כפי שהוא מתבאר בספרים שביארו את פירושו המושג ולא בספרים שמרחיבים לדרוש ולפרש את המושג בתוך דרוש וחיידוש משלהם.

כלל זה נראה לחלק מהלומדים שהוא הקצה הכי רחוק מהכלל הראשון, בגלל שהוא כביכול מורה לפתוח ולהיעזר בספרים מחוץ לתורה הנלמדת, כך שלכאורה הוא סותר את דרך הלימוד מניה וביה. אך באמת הוא אינו סותר את הכלל הראשון כלל.

כי בתחילה באמת הלומד צריך ללכת וללמוד את התורה עם הכלל הראשון מניה וביה כפי יכולתו וכוחו זמן רב. וכך הוא יראה מהם הביאורים שהתורה עצמה מבארת לאותו מושג שהוא אינו יודע את מהותו. ורק לאחר שבוודאי לא יבלבל אותו לימוד נוסף של עצם פשט המושג, הוא צריך לעיין ולהבין מהו אותו מושג.

כִּי בַחַיּוֹ הָיָה יָכֹל
לְשַׁאֵל אוֹתוֹ כָּל
סִפְקוֹתָיו אֲבָל עַתָּה מִמִּי
יִשְׁאַל וְצָרִיךְ לְהִתְיַגֵּעַ
בְּעֵצְמוֹ לְהַבִּין עִמְקוֹת
תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה שֶׁל רַבּוֹ
כִּדְי לְפָנָשֵׁט סִפְקוֹתָיו.

לקוטי הלכות חו"מ נזיקין הלכה ה

אמר

העולם

לא טעמו

בדלום עד

אותי — יין.

(חיי מוהר"ן ש"מ)

כִּי מִכֹּל מַחְלָקֶת נַעֲשֶׂה סֵפֶר,
בְּחִינַת שְׁאֵלוֹת וְתַשׁוּבוֹת. כִּי
הַמַּחְלָקֶת הַיָּא שְׁאֵלָה וְקִשְׁיָא,
שְׂמִקְשִׁין וְשׂוֹאֲלִין עָלָיו. וְהוּא
שָׁב בְּתַשׁוּבָה, וְעַל יְדֵי זֶה הוּא
מִשִּׁיב וּמְתַרֵּץ הַשְּׁאֵלָה, וְנַעֲשֶׂה
מִזֶּה בְּחִינַת סֵפֶר שְׁאֵלוֹת.

(ליקו"מ קמא סימן סא)

שאלות ותשובות

פרק ראשון בסדרה
מתוך שאלות שנשאלו
על ידי חברות הבחורים

שאלות ותשובות אלו הם פרק ראשון בסדרה, של שאלות ותשובות, שאתם הבחורים שואלים, ואנו מנסים ככל יכולתנו לענות על אותם שאלות. שואלי השאלות הינם מגוונים ולכן גם השאלות הינם שאלות שונות ומגוונות. בעזרת ה' גם עוני התשובות ילכו ויתרחבו לכמה וכמה משיבים, ובכך נזכה להגדיל תורה ולהאדירה.

ומכאן אנו פונים אליכם, אנא, אל תמנעו טוב מאחרים, שלחו אלינו כל שאלה או ספק, דרך נציגי הישיבות או מגידי השיעורים, ואנו נשתדל להוציא מדי כמה חודשים חוברת ובה יכתבו שאלותיכם ובעז"ה גם התשובות.

לפעמים, הדרך הטובה לעמוד על הבנת כל דבר, היא רק דרך שאלות ותשובות, השאלה מחדדת את הנקודה שצריכה פתרון והתשובה מדייקת את עצמה ומתאימה את הדיבור דווקא לשאלה. וכמו שכתב רבינו בתורה ס"א שדווקא המחלוקת שיש בשאלה היא זו שמייצרת את התשובה ואת החידוש בבחינת 'וספר כתב איש ריבי', שהספר והתשובה והחידוש נקראים יותר על שם השואל מאשר על שם המתריץ, לכן באמת כל התשובות והביאורים לאותם שאלות ששאלתם ועוד תשאלו, הם שייכים ונקראים על שמכם. זה הספר שלכם! תודה רבה לכל הבחורים שהשתתפו בעריכת שאלות אלו, הספר הזה הוא שלכם!

וגם אפלו עכשו, בשלומדין דבריו ה
לעזרר להשם יתפרך לזכות

לטייל
בתורתו

פיוסס לעידוד ויעמק
והתבוננות בליקושי מהרין

ידועים דברי רבינו הקדוש שאמר שרצונו חתך שנתך עם התורות וזכינו ואנחנו
ראים כי צד אף הלימוד הקדוש הנה הואך וכנס יותר ויותר בעולם, האם עזר
חזר או אצרך, חסיד ברסלב שלומד ספרים קדושים מספרי רבינו, משתדל לעשות
התבודדות, האם נכון לאמר שכך עזר הוא לא נכנס לענין של הליכה עם תורות
ולמוד בעיון, הוא מפסיק נדבך חשב שאי אפשר לשלם אופן לפסס אותו?

בכל סוג של שאלה שנוגעת לעבודת ה' ולענייני רבינו, קשה לומר עבור אחרים
תשובה החלטית של כן ולא. אך מה שאפשר לומר בצורה ברורה, שבשאלה מנסוג
הזה יש שתי חלקים בתשובה.

מצד דברי רבינו המפורשים, כתוב בפירוש שרבינו רצה שגלך עם התורות שלו
במשך תקופה מסוימת, וכן כתוב גם בפירוש בכמה מקומות שרבינו רצה שילמדו
את התורות גם בעיון וגם בבקאות. על דברים אלו לא ניתן לערער וממילא ברור
שכל מי שמונע את עצמו מלהשתדל ולחפש את רוח קודשו של רבינו בדרך הזאת
מפסיד נדבך חשוב ביותר בקשר שלו עם רבינו ועם עצותיו הקדושות.

אך יותר מכך, נדמה שהתשובה נמצאת בעיקר אצל אלו שכן זכו להתחיל ללמוד
כראוי בספרי רבינו, בעיון ובעמקות, יחד עם הליכה וקיום, התבודדות ותפילה,
חתיירה לגלות את המעמקים העצות והרפואות החדשות שמתגלים ומתחדשים
בספרי רבינו. כל אלו מעידים בפה מלא שאור חדש בא לחייהם וכל ההתקשרות
לרבינו ולדרכו קיבלו תפנית חדה מאז התחילו ללכת בדרך זו.

לפתע הם מגלים שיש כאן תורות שלמות, שרבינו יגע וטרח במסירות נפש להורידם
מרום גבהי מרומים רק בשבילם – בשבילנו. יש כאן השגות ודרכים שמיועדים לכל
אחד מישראל, ומי שלומד בהם רואה מה רבינו רוצה ממנו, להביא אותו למדרגות

כאלו של צדיקים ממש. וזה רק חלקיק ממה שזוכה מי שגם לומד והולך עם תורה בעיון ומתבודד ומקיים את שאר עצותיו הקדושים ביחד עם ההליכה עם התורה.

אם כל אחד יעשה חשבון בנפשו, חשבון אמיתי, אחרי כל הלימוד בבקיאות של סדרים קבועים כמו דף היומי ועמוד היומי, שהם דברים קדושים ויקרים בלי צל צילו של ספק, אבל עדיין, אפשר לשאול מה הוא זוכר מכל זה? האם יש עשר תורות ארוכות שהוא יכול לחזור בעל פה לעצמו רק על מהלך הדברים, אפילו בלי הלשון של רבינו?

הרי רבינו רצה שיהיה שגור על פה בפי כל אחד מחסידיו הספר ליקוטי מוהר"ן, האם זכינו לזה בזכות הלימוד בבקיאות? האם יש תורה אחת ארוכה שאנחנו בן יודעים ממש בעל פה?

הלימוד בעיון, שאברך או בחור לומד שלוש חודשים תורה אחת, התורה הזאת תיחקק לנצח בעצמותיו. גם אם הוא לא יזכור את כל העמקות שהתגלתה לו במהלך אותם חודשים, הרי עצם התורה תיחקק ותיקבע בזיכרונו ובליבו לשנים רבות, האם זה לא רוח גדול בפני עצמו?!

אך עדיין אין זה העיקר. עיקר העיקרים זה לעובדא ולמעשה. כמה שזוכים לקיים את עצות רבינו על ידי לימוד בבקיאות, אינו דומה מי שלומד בבקיאות למי שהולך עם תורה ולומד אותה בעיון. הלימוד בבקיאות מגלה לאדם את העצות הכלליות שכמעט אינם יכולות לרדת לתוך כל הבעיות הפרטיות, לתוך המקומות הצרים והקשים שכל אחד עובר, אומנם גם הם נוראות ונפלאות בישועתם, אבל מי שלומד בעיון והולך עם התורה, הוא זוכה לקשר את כל החיים לתוך התורה והוא חי למעשה את רבינו ממש כל היום, ועוד נרחיב על כך לקמן.

לסיכום יש לסיים ולומר, עלינו נפלה חובת היום! אנחנו חסידי ברסלב צריכים בראש ובראשונה להגות וללמוד בעיון ובעומק בספר ליקוטי מוהר"ן. האם אנחנו

שִׁמְעֵתִי בְּשִׁמוֹ שְׂאֵמֵר כְּבָר, שִׁישׁ לוֹ תוֹרוֹת בְּלִי לְבוּשׁ

חיי מוהר"ן

לטייל בתורתו

מיוזם לפרוייקט וימקם והתבוננות בליקוטי מוהר"ן

רוצים להשאיר את זה לפרופסורים? לדוקטורים ללימוד רוח באוניברסיטאות (ה"י)?
למי אנחנו נשאיר את התורה הזו שמונחת בקרן זוית?
העולם מחכה לנו, שאנחנו נלמד ונבאר ונפיץ ונגלה לכל העולם, שיש כאן תורה
שצפון בקרבה בשורת גאולה, רוחו של משיח. אז למה אנחנו עוד מחכים?

האם יש מאפיין ייחודי זה לכה עם תורת רבין הקדוש זצ"ל; מה שלא נמצא
בלימוד שאר ספרי חסידות ומוסר ואף ספרי רביה"ק מצד בלימוד רבני?

בוודאי שכן.

אם נשים לב שאלה זו חלוקה לשתי שאלות. הייחס בין לימוד בעיון ללימוד
בבקיאות בספרי רבינו בעצמם. והייחס בין לימוד בעיון בשאר ספרי חסידות ומוסר
לבין ספרי רבינו.

לגבי החלק הראשון נראה שהתשובה מיותרת, כי עצם הגדרה של עיון ובקיאות
זה ההבדל בעצמו ולא צריך עוד הבדלים.

לגבי החלק השני מוהרנ"ת כבר כתב בלשון ברורה וחדה שאי אפשר להשוות
את העומק בדברי רבינו לשום ספר בעולם:

”ומי שיש לו עינים וישים דעתו ולבו היטב לדברי רבנו זכרוננו לברכה יבין
מעט מזער מעצם העמקות הנפלא שיש בספריו, אשר לא נמצא דגמתם
בשום ספר שיהיה בדבריו עמקות נפלא ונעים כמו בספריו הקדושים”

כמובן שאין לנו שום השגה באמת עד היכן הדברים מגיעים, מכל שכן לית בר
נש שיכול לומר שהוא אכן הגיע והשיג את כל הפרטים והעמקות אפילו הפשוטה,

ים. פרוש, שאינו יכול להלביש אותה בשום לבוש.

לטייל
בתורתו

פרויקט ליישוב תימקה
התכונות בליקוטי מוה"ר

מכל שכן הפנימיות של הפנימיות שיש בספריו הקדושים. אך עדיין שיחה זו נאמרה לנו, אפילו לאלו שבאמת פחותים ורחוקים מאוד, כי באמת גם אנחנו יכולים, אם רק נשים את הדעת והלב היטב לדבריו הקדושים, להבחין את החילוק שבין הספר הזה לכל שאר הספרים בעולם.

אמנם, בכדי לבאר עניין זה צריכים להרחיב מאוד את היריעה לכדי מאמר שלם, אך צר המקום כאן מהכיל דברים ארוכים כל כך ועוד חזון למועד. ובקצרה אפשר לתמצת ולומר שכל מי שילך לפי דרכי הלימוד שכתב מוהרנ"ת בהקדמת ליקוטי מוהר"ן וכן בכל המקומות המפוזרים בחיי מוהר"ן שיחות הר"ן וליקוטי הלכות. וכן לפי הדרכים המבוארים בכללים שכתב ראבר"נ בהקדמת ביאור הליקוטים (שהמה לקוחים מתוך ספרי רבינו ומוהרנ"ת), יראה לבדו שאי אפשר להשוות כלל את תורת רבינו כלל ואופן לימודה לשום ספר שבעולם!

ואי שייך ללכת עם התורות לניאור 22 בקיאות?

עניין זה כבר נדון בכמה וכמה במות. אך על זה אף אחד לא יחלוק, שגם אם נאמר שניתן ללכת עם תורה בבקיאות, אינה דומה הליכה בבקיאות להליכה בעיון כפי שיבואר להלן.

מלבד זאת, גם על כך אין חולק, שבין אם נאמר שיש קשר בין הליכה עם תורה ללימוד בעיון ובין אם לאו, עדיין רבינו דיבר מזה שהוא רוצה שנלמד את התורות שלו בעיון גדול. דבר זה מבואר כמה וכמה פעמים בספרי רבינו ותלמידיו וכאמור לעיל אין על כך עוררין. ואם כן בכל מקרה אם אפשר לתפוס שתי דברים בבת אחת, גם ללכת עם תורה וגם ללמוד בעיון מה טוב ומה נעים.

אמר: שמתענג ביגיעות גדולות לפני אמירת
בלבושים ודבורים באפן שיו

עתה נחזור לעצם העניין. מי שרוצה באמת ללכת עם תורה באופן שבו כל פרט מחייו מקושר באמת לתורה איתה הוא הולך, הרי שכמעט בוודאות אין אפשרות לעשות זאת באופן הראוי ללא לימוד בעיון.

וכן להיפך, מי שרוצה לעיין באמת בתורה, ולקיים את רצון רבינו שכל אחד יקבע לעצמו שיעור עיון בספריו הקדושים, כמעט בוודאות שהוא לא יוכל לעשות זאת באופן הראוי, ללא הליכה בד בבד עם קיום התורה וההתבודדות והתפילה שעליה.

כאשר הלומד פורט לפרטים את הלימוד בתורה, הוא שם את ליבו לכל הדקויות וריבוי העניינים שמבוארים בכל תורה של רבינו ואיך הם מסתעפים והולכים ומתרחבים למרחבים אינסופיים ממש (שכל זה מתגלה רק מתוך העיון בדברי תורתו הקדושה), ורק על ידי זה אפשר לקשר כל פרט בחיים לתורה הנלמדת.

כעין זה מבואר בדברי מוהרנ"ת על הדרך לעשות מתורות תפילות, שרק בתורות שיש בהם הרבה חלקים ופרטים שמקושרים זה לזה בקשרים הרבה יכולים להאריך ולחדש בתפילה על העניינים המבוארים בה, ורק באופן הזה נמשך לאדם רפואה אמיתית על ידי דברי התורה.

מוהרנ"ת מרחיב לבאר שהדבר דומה לרפואת הגוף:

"כמו הרופא הממחה בשרוץה לרפאות איזה חולאת שבאדם אי אפשר לידע מהות החולאת ורפואתו, כי אם בשבקי בחכמות הנתוח, דהינו שידע כל פרטי קומת האדם ותכונת כל איבריו וגידיו ועורקיו וכו' בשלמות, שידע היטב איך כל האיברים הפנימים והחיצונים ערוכים ומסדרים זה אצל זה. ותכונת פרקיהם וקשריהם וחבוריהם איך כל איבר ועצם וכו' מקשר ומחבר ומסדר זה בזה וזה בזה על ידי קשרי הגידים והעורקים וכו'. ואיך הדמים רצים בהם ושאר כל תכונת הגוף ומרחקי פרקיו וכו', הכלולים בחכמת

התורה, כי קשה לו להוריד השגות שלו
כלו להתגלות. היי מוהר"ן שסא

לטייל
בתורתו

פרויקט לעידוד תמקה
והתכונות בליקטי מוהר"ן

הנתוח. ואז דיקא בשהרופא בקי בכל זה היטב אז יכול לפגס להבין מהות החולאת ולעסק ברפואתו

כך גם ברפואת הנפש צריך התגלות תורה גבוהה שכזו, שבה מתבאר כל חלק בקומה הרוחנית של האדם עם כל הקשרים הרוחניים שיש לאותה מצווה או מידה עם כל האיברים הרוחניים האחרים שיש בקומה הרוחנית הכללית.

”כמו בן צדיקי הדור האמתיים העוסקים ברפואת חלי נפשות ישראל אי אפשר להם לעסק ברפואתם כי אם בשיודעין מהות חלי הנפש. וזה על ידי שיודעין בחינת תכונת קומת האדם העליון שהוא בחינת צלם אלקים, שהוא בחינת תכונת קומת התורה שנקראת אדם, כמו שכתוב, ”זאת התורה אדם”. כי התורה היא בחינת קומת אדם, כי היא כלולה מרמ”ח אברים ושס”ה גידים, שהם בחינת רמ”ח מצות עשה ושס”ה לא תעשה בידיע. וכמו שהרמ”ח איברים והשס”ה גידים שבאדם ערוכים וקשורים ומסדרים זה בזה וזה אצל זה וכו’ וצריך הרופא להיות בקי בסדרם וחיבוריהם היטב כנ”ל, כמו בן צריבין לידע בבחינת קומת התורה סדר הקשר והחיבור של כל רמ”ח מצות עשה ושס”ה לא תעשה וכל המדות ומצות דרבנן הכלולים בהם לידע היטב איך הם ערוכים ומסדרים ומחברים ומקשרים זה בזה וזה בזה. ואז יכולים לידע סגלת כל מצוה ומצוה ומדה ומדה לאיזה רפואה היא מסגלת ביותר ואיך לרפאות חלי הנפש”

ומתוך דבריו אתה למד, שככל שמתגלים יותר קשרים וחיבורים, בין כל בחינה בתורת רבינו לשאר הבחינות המבוארות באותה תורה, בפרטי פרטים לאין סוף, כך אפשר להמשיך יותר עצות ורפואות, לכל אותם פרטים שמתגלים רק דרך העיון והדקדוק בדבריו הקדושים.

בשאר תורה היה נדמה לו, שתכף שיוצי

חיי מוהר”

לטייל בתורתו

פיוסוף לעמוד ויעמק ותבנות בליקושי מהר”ן

יש רבים שצטערו פחות מתחרימי לניאוד צעיון זש"ס ופאסקיז אין אהא את
הזישה לעמקות מנהיגה וריזוי עיונים ופאלאליזם, כי צד שייך להורות אהא שכל
צאת כחסידי זרסלב, הן מאכרחים לעסוק צעיון וצד עס דרך מסוימת של יכלאיי
אכזאמה... וכי ייתכן שהענין של הליכה עס תורה שייך למחוננים ומעייניי בלצד?

שאלה זו נובעת, מתוך אותה תפיסה שמחלקת בין לימוד בעיון והליכה עם תורה.
ובתוך דברי השאלה, כביכול מובן, שהלימוד בעיון בליקוטי מוהר"ן שרבינו ציווה
על כולם, זה בוודאי נמסר רק לגאונים ומחוננים. ומה שרק נותר לשאול האם דומה
לכך גם ההליכה עם תורה שהיא נמסרה רק להם – למחוננים ולגאונים?

אבל באמת השאלה מעיקרא ליתא. כי כמו שההליכה עם תורה שווה לכל נפש,
כך הלימוד בעיון אינו מסור ליחיד סגולה – אלו שלמדו בעיון בישיבה או בכולל
ומאז ומעולם נמשכו ללימוד בעיון ופלפול. אלא הלימוד בעיון בליקוטי מוהר"ן הוא
מסור לכל והוא שווה לכל נפש כל אחד כפום מה דמשער ליבו ומוחו. כי באמת כל
דברי רבינו שווים לכולם וזה עיקר מעיקרי האמונה בצדיק ובתורתו.

כי באמת, דווקא דרכי הלימוד שלומדים את התורה מניה וביה, ללא צורך
בהקדמות וידיעות אחרות, הם הדרכים שמצמצמים ומנגישים את הלימוד בעיון,
להשוות את כולם קטנים כגדולים, שכולם יוכלו להיכנס בלימוד תורתו בעיון וכמו
שנבאר בהמשך הדברים.

מה גם שצריך להבין, שהלימוד בעיון בדרך הפלפול, הוא דרך לימוד שהוא
בעין תוספת על לימוד הפשט. אבל יש לימוד בעיון שהוא לימוד של עומק הפשט.
והלימוד בעיון בליקוטי מוהר"ן, כל מגמתו היא חתירה להבין באמת מה רבינו

א מפיו הדבור הראשון, מיד תצא נפשו.

לטייל
בתורתו

פרויקט עירוד המקה
התכונות בליקוטי מוהר"ן

אמר. ועל כן עיקר הלימוד הוא עיון בעומק הפשט, יחד עם בקשת האמת, שזה בודאי שווה לכל נפש.

שומעים הרבה על כך שכאשר הלכים עם תורה זה אמר להתבאר כאור התורה ולחיות את כל ההתאבדות והעניינים השונים המצרים והקשים, וכן הדברים המשמחים וההצלחות וכל הדברים הטובים, הכל כאשר לכל על פי התורה הנלמדת, איך בדיוק מצליחים להתחבר לזה במציאות, הרי בסופו של דבר כחז התורה מדובר על מושגים גבוהים ונעלים ואפילו 'מופשטים', ואיך אפשר להגיע מתוך היגיעה דנין הלימודי והעיוני בעניינים האלו העומדים בחזו חמו של אלם ליראת שמיים בפשטות וקרבת אלוקים, ועוד לכות להגיע לעצות מעשיות כיצד בפועל להתקרב לאביון ששמיים?

התשובה לשאלה זו כבר הוסברה במקצת במענה לשאלות הקודמות, אך עדיין אפשר לחזור ולומר, שעצם הלימוד בעיון לוקח את כל הדברים הגבוהים ומוריד אותם באופן נפלא לכל מדרגות החיים, ודווקא כאשר לומדים בבקיות מבלי לעיין באמת בתוך התורה הרי שהדברים נשארים גבוהים ומופשטים.

אמר לי חבר; אני לומד את התורה כבר חודש 54 דקות בכל יום וזה עוד לא מאיר לי, אין לי שום כוון מה אני אמור לעשות כדי להתחבר ללגיות שדברים, מה עושים?!

התורות שלו הם פלילות, וכל מה שאתה מוחדש ומתוק להך ומאיר

לטייל בתורתו

פיוס ליעוד העמקה והתבוננות בליקוסי מהרין

אחד מהדברים השונים שיש בלימוד ליקוטי מוהר"ן בעיון מלימודים עיוניים אחרים, הוא כי הלימוד בעיון עצמו, מכיל בתוכו שני חלקים של עיון, שנראים קצת כסותרים זה את זה. אמנם עניין זה שייך לשאלות הבאות יותר מאשר לשאלה זו, אך נקדים ונבאר עניין זה בקצרה כבר בראשית הדברים.

יש בלימוד ליקוטי מוהר"ן בעיון את החלק השכלי העיוני, שבו לומדים את התורה כמו שלומדים סוגיא. מנתחים את המהלך, את בניין התורה. מתבוננים בקשרי הדברים שואלים שאלות מפרקים הרים וטוחנים אותם זה בזה.

אך בוודאי שיש חלק נוסף שהוא החיבור הנפשי, הלבבי, של האמונה, הכיסופים, הרצון. גם לזה יש ביטוי מעשי בלימוד, אך הוא משתנה מאחד לשני.

כשפותחים את הליקוטי מוהר"ן מתוך יראת כבוד, והאדם מצייר את בעל השמועה לנגד עיניו, כאשר הוגים את המילים כמונה מעות בחרדת קודש, מתבוננים וחושבים מי גילה את התורה הזאת, מהיכן הוא המשיך אותה ולמה הוא מסר נפש עליה, אז הלימוד שונה לגמרי. אם כך הולכים וקוראים את התורה מרישא לסיפא בניגון ובנעימות מתוך רצון והשתוקקות לדעת באמת מה הביאור בדברים, לקבל כאן עצות לעבודת ה', לגלות מדרגות חדשות של דבקות בה', אזי בוודאי שהדברים מאירים לפעמים, הרבה יותר מאשר עצם הלימוד העיוני השכלי, שבו קשה לאחוז גם את תנועת הנפש ברוממות ויראה שכזו.

אך באמת שני גישות אלו לא סותרות אחת את חברתה אלא משלימות זו את זו. השאלות והעיון השכלי פותחים כיוונים ודרכים, ההתבוננות בלשונות מכוונות את הלומד מה הוא צריך להבין, והחיבור האמוני והלבבי הוא זה שמוריד את ההשגה והאור, לתוך הכלים של השכל וההתבוננות.

וכן להיפך, הלימוד שמחפש ניגון והארה, מוריד השראות של אור עצום וחיבור בין מי שגילה את התורה לבין מי שלומד אותה עכשיו, אך האור הזה צריך כלים

משמש בהם, אתה מוצא בהם טעם נפלא
עינים מאד. היי מוהר"ן שסב

לטייל
בתורתו

פרוייקט ללימוד תורה
והתבוננות בליקוטי מוהר"ן

חזקים כדי להכיל את אותם אורות, בלי כלים שיצמצמו את האור, גם החסיד המואר ביותר לא יתקדם עם התורות הללו לשום מקום...

היכן יש כלים?

הם נמצאים בדרכי הלימוד של עיון ודקדוק מניה וביה ובכל הכללים עליהם ידובר בהמשך!

נמשיך לחלק הפרקטי; מה למעשה צריך לעשות כדי ללכת עם התורה ברמה הבסיסית ואיך ניתן להרחיב את ההליכה עם התורה.

בשורות הבאות התשובה תתמקד לא רק במושג ההליכה עם תורה אלא ליתר דיוק באופן הלימוד בעיון יחד עם ההליכה עם תורה.

הא"ב של כל הלימוד זה אמונה!

המציאות מוכיחה, שגם גאונים ולמדנים, שיוכיחו להם בהוכחות ובמופתים, את העומק הנפלא בדברי רבינו, כל אחד לפי מה שהוא מחפש, לא בטוח שהם אכן ימצאו. כל זמן שלא תהיה ללומד אמונה ברבינו, אמונה בעמקות תורתו, אמונה באותם נוראות גדולת השגותיו כפי מה שרבינו בעצמו אמר על התורות שהוא מגלה, אזי באמת גם מי שילמד ויעיין, לא יוכל לראות את העומק ואת האור הטוב הצפון בדבריו הקדושים!

וקל וחומר, שבלי אמונה ברבינו ובתורות שלו, יקשה מאוד על האדם לקחת את העצות, ההשגות והדרכים הללו לחייו היומיומיים באופן שהם יעשו שינוי בחייו!

לכך, הדבר הראשון על האדם להאמין ולחזק את אמונתו בדברי רבינו ובגדלות תורתו והשגתו. ובכדי לחזק את זה מומלץ ללמוד את הנושא הזה בעצמו, מתוך הספרים הקדושים שבהם כתובים השיחות וההפלגות שהפליג רבינו על מעלת תורתו ומהיכן הוא לוקחה.

יש בהם עמקות גדול בדרך פשט ובדרך סוד וגסתו
ונראים מאד מאד, ואי אפשר

לטייל
בתורתו

מיוספים לעמוד ויעמקו
והתבוננו בליקושי מהרין

מעבר לכך, ברמה הפרקטית המעשית, כל אחד שבוחר לו תורה ללכת איתה וללמדה בעיון, בין אם הוא עושה זאת ביחד עם קבוצה והתאגדות בציבור, בין אם הוא עושה זאת לבד. הדבר הראשון זה להתחיל ללמוד בקביעות יומיומית, פרק זמן מכובד שבו הוא נכנס לדברים בצורה רצינית. אם אדם לומד 02 דקות בעיון כל יום זה לכאורה לא יביא אותו לשום מקום, בדיוק כמו שמי שלומד שולחן ערוך או גמרא בעיון 02 דקות ביום הוא עושה גיחוך מעצם המושג 'לימוד בעיון'.

כמו שבלימוד העיון בשאר חלקי התורה צריך עקביות ועקשנות, שהרי אף פעם הדברים לא מאירים ולא נפתחים ביום אחד. ובוודאי בתחילת הלימוד, הלומדים כולם מסתבכים ולפעמים אפילו נתקעים מול קיר וחומה. ורק אם הם עקשנים ולא מחליפים סוגיה כל יומיים בסוף הם יבקיעו את הקושי ואזי התורה תאיר ותתפרש כשמלה.

על אחת כמה וכמה כשמדובר בליקוטי מוהר"ן. אם יושבים שבוע ולומדים תורה ועדיין לא מתחברים, הדבר האחרון שצריך לעשות זה לקחת צעד אחורה ולסגת. גם לא להחליף תורה, אלא רק להתעקש ולדפוק על הפתח עד שיפתחו... את הדפיקות הללו אפשר לעשות בכמה דרכים, הן בחזרה ולימוד והתבוננות, אך לא פחות מכך בתפילה והתבודדות. כמה פשוט להתחנן ולהוסיף גם את זה לתוך ההתבודדות. שה' יאיר את עיני הלומד במאור תורתו, בדיוק כמו שרבינו עצמו סיפר על ימי ילדותו שכאשר הוא למד משניות ולא הבין הוא בכה על כך לה'.

בפן המעשי צריך ללמוד מתוך מטרה להבין בלי למרוח. כמו שמוהרנ"ת כותב לבנו שהכלל הראשוני בכל לימוד שרק יהיה, שלא יטעה את עצמו שהוא כבר הבין. אלא בכל דבר יבדוק את עצמו היטב האם הוא הבין או לא.

אחר כך יש שלבים נוספים כמו שאלות, קשרים, לפתוח את המקורות, לנסות להבין כיצד הדברים שייכים אל כל אחד בחייו הפרטיים ועוד הרבה עניינים. כל

כי כל התורות יש בהם סודות נסתרים ונפלאים
וזר לבאר זאת. היי מוהר"ן שסב

לטייל
בתורתו

פרויקט ליישוב הימקו
התבוננות בליקוטי מוהר"ן

אלו יפורטו ויתבאר הן בהמשך השאלות והתשובות הבאות והן במאמרים ובחלקים אחרים בחוברת זו.

אין מדין שצריך להשקיע לבדעת את התורה דדקיאות, כמה פעמים למשה
צריך ללמוד ולשנן את התורה ללא אד בפשטות דדרי רבין?

אין בדברים אלו שום מדע מדויק, אין כללים נוקשים ואין חוקי לימוד. כל ניסיון לומר ולקבוע מסמרות כגון "צריך שבועיים ללמוד בבקיאות ואחר כך..." או "מיד על ההתחלה תדקדק בכל מילה" אינו נכון. כל אחד צריך להכיר את עצמו ואת סגנון לימודו, לפעמים כך ולפעמים כך.

באופן כללי אפשר להמליץ שבתחילה כדאי להכיר את כל התורה, להבין באופן כללי את המבנה והמהלך הכללי, מבלי לנסות להבין את הפרטים והפירוש הפשוט ממש. המלצה זו עוזרת בהמשך שכאשר נכנסים לשלב שבו מתעמקים בפרטים מגלים יותר בקלות את הפרטים שחוזרים על עצמם ואת ההקשרים החבויים בתוך הלשונות והמושגים הפזורים לאורך כל התורה.

ואם שייך פשוט להתחיל ללמוד דעיון כל מילה אתחילת התורה כדרי דא לילי ללמוד
כול התורה?

שייך בדוחק, אך לא כולם בנויים לכך. מה גם שרוב בני האדם נוטים לומר פירושים מיד כאשר הם מתחילים להתעמק, ולפעמים אף לומר דברים שהם

לפעמים הוא חוזר וכוּפֵּל הדברים, שְׁנֵדָמָה שֵׁן
כִּי יש שם בּוֹנָה גֵר

לטייל
בתורתו

כיוון שיש ללמוד ויחמק
והתבוננות בליקושי מהרין

ממש מוכחשים מהמשך התורה. לכן בכל מקרה כדאי לקבל אפילו תמונה כללית של המאמר ואז להתחיל להתעמק מתחילת התורה מילה אחרי מילה שורה אחר שורה.

המציאות מוכיחה, שאלו שלומדים כך, נופלים בפח של הרבה סברות והמצאות, ללא שום עוגן שבו אפשר לאמת את אותם סברות וחיידושים מופלגים... עוד יש חיסרון בדבר, בעיקר כשלומדים תורות ארוכות, שיש כאלו שמתחילים ללמוד בעיון מתחילת התורה, וכאשר עובר שלושה חדשים הם מוצאים את עצמם עדיין באות ד' כשחצי תורה הם בכלל לא מכירים. החיסרון בכך הוא כפול, דווקא בגלל שהתורה של רבינו שזורה מראשה לסופה ומסופה לראשה, כפי שר' נתן כותב בהקדמה לליקוטי מוהר"ן. וכן ידועה שיחת רבינו שאי אפשר להבין את תורתנו כי אם מי שיכול לאומרה פנים ואחור, ואין כמו הנחתום המעיד על עיסתו. הרי פירושה של אותה שיחה לפי דברי מוהרנ"ת (כמו שמתבאר באחת השאלות הבאות) דהיינו שכבר בהתחלה, כאשר מעיינים בתחילת התורה, אם הוא יודע מה רבינו אומר בסוף התורה, הרי שזוהי הדרך שבאמת על ידה אפשר להבין כל תורה.

ובוודאי שאין אנו באים לומר שאין מקום להתבוננות בדברי רבינו במקומם ללא המתבאר בהמשך ובסוף דבריו. כי בוודאי דרך הלימוד מנייה וביה זה כולל גם את עצם ההתעמקות בכל לשון ובכל דיבור במקומו. אבל כל עוד שחסר ללומד חלקים שלמים בתורה שהוא לא נגע בהם, יחסר לו מאוד גם בהבנת הדברים בתחילתם.

ולסיכום, לא רק בתחילת הלימוד כדאי לעבור כמה פעמים על התורה כדי לקבל את התמונה הכללית. אלא גם אחרי שלומדים שבועיים בעיון, עוד פעם כדאי לעבור פעמיים שלוש על כל התורה בבקיאות. וכן על זה הדרך לשלב את

הוא ללא צורך, ובאמת יש שם לדקדק בזה,

ולזה. היי מוהר"ן שסב

הלימוד בעיון יחד עם שינון ולימוד של כל התורה מראשה לסופה, שעל ידי זה האדם בקיא בלשונות ובמושגים שפזורים בכל התורה על בורים.

מה המשקל של חברותא זכאל; שיח עם חברים בתורה: חשבו, מאכרת, אן רק
עצמות נוספת, אמה עושים כלאין חברותא?

לגבי עניין החברותא:

כמו בשאלות הקודמות גם בזה קשה מאוד לקבוע מסמרות וכללים. יש כאלו שאינם יכולים ללמוד בלי חברותא ויש כאלו שהלימוד בחברותא רק מפריע להם ומשבש להם את התענוג שבלימוד.

אצל רוב האנשים, בפרט בלימוד ליקוטי מוהר"ן, יש מעלה לשניהם, גם ללמוד עם חברותא וגם ללמוד בלי חברותא.

הלימוד עם חברותא דומה יותר ללימוד הרגיל אותו הזכרנו לעיל, דהיינו לימוד עיוני שכלי. אמנם גם בלימוד עם חברותא שייך להתעורר ולהתפעל יחדיו בגדולת מעלת הצדיק ותורתו תוך כדי הלימוד, אבל באופן רגיל זה לימוד שכל אחד מפרה את השני בנקודות שהתחדשו והתבארו לו. בכך יש מעלה נוספת בלימוד עם חברותא, מכיוון שבליקוטי מוהר"ן בהכרח שכל אחד שם לב רק לחלק מהנקודות המתעוררות וצריכות שימת לב, ולכן בלימוד זה יש הרבה יותר חובה לקבל דין מן דין.

דבר נוסף שמרוויחים בלימוד עם חברותא זה עצם ההקשבה. אם יש צורת לימוד נכונה בין השתיים, ויש בכך עבודה בפני עצמה, הרי שכל אחד מרוויח גם את היכולת להקשיב למישהו אחר, וגם את ההקשבה שמישהו אחר מקשיב לו.

מצד שני יש את הלימוד האישי, את החיבור לתורה ואת החיפוש בתורה שכל אחד עושה לבד, שהוא מקביל יותר לחלק הלבבי והנפשי של הלימוד שהוזכר לעיל. כמו שהתבודדות אי אפשר לעשות עם חברותא, כך יש חלק בלימוד ליקוטי מוהר"ן, כמו ניגון השראה וחיבור בין מגלה התורה – רבינו הק', לבין הלומד שהוא החסיד הרוצה להתקשר עם רבו, שאי אפשר להם כמעט לצאת מהכוח אל הפועל בלימוד עם חברותא.

אלו דברים שקשה להסביר אותם אחד לשני, אבל כל אחד שינסה לשלב בסדר לימודיו לימוד גם בלי חברותא, יראה לבד שיש דברים שההבנה שלהם מתבהרת רק בלימוד לבד. לכן ישנם גם כאלו שטוענים שהם אינם יכולים ללמוד כלל ליקוטי מוהר"ן עם חברותא מחמת שרוב הלימוד שלהם הוא באופן הזה.

לגבי שיחת חברים, באמת הדבר דומה לחברותא במתכונת יותר רחבה. וגם בזה אפשר בוודאות לומר שיש בזה צורך וחיובות, אך זה לא עיקר הלימוד.

מי שאין לו כלל חברותא ואף לא שיחת חברים והוא מרגיש שהדבר חסר לו ומקשה עליו את הלימוד, אין לו ברירה אלא לחפש חברותא. אך כל עוד והחברותא עוד לא נמצא, עצם חלוקת הלימוד לשני סוגים כנזכר לעיל. דהיינו לימוד עיוני שבלי שלומדים בצורה של שקלא וטריא, כביכול יושבים עם חברותא שמקשה ודורש הסבר. וכן גם מקדישים זמן ללימוד עיוני נשמתי, כמבואר כל זה לעיל באריכות. אפשר לומר שבזה לבד הוא ירוויח את שתי הצדדים.

צאריק הרזה אל המעלה של הכתיבה כשהלכתי עם תורה; לא תמיד יש לי
חיפוש צדדים לכתוב וכלל לא כל אחד כ"כ מתחבר לענין של כתיבה, כמה
ואיך שווה להשקיע שנה?

בעניין הכתיבה אין צורך להאריך ולהכביר במילים בגדול העניין ומעלתו וכמה הוא חשוב ונחוץ ומוכרח לכל לימודי התורה. כל גדולי ישראל שבכל הדורות כתבו וזירזו את לומדי התורה לכתוב, הן חידושים והן סיכומים ותמצית של עיקרי הלימוד.

אך ביותר נראה שבעניין הלימוד בליקוטי מוהר"ן, הכתיבה על כל סוגיה וסגנונותיה, מועילים מאוד ללימוד ולהבנה.

הכתיבה אינה דווקא של חידושים וביאורים עמוקים, אלא דבר ראשון יש הרבה אופנים של סיכום וסידור של הדברים הנלמדים, שמועילים מאוד גם כדי שיוכלו להתעמק אחר כך בדברים המוקשים. אם לדוגמא מסכמים סיכום קצר של כל מהלך התורה. אחר כך מסכמים מה המהלך של כל אות בנפרד. וכותבים את זה באופן שבו מסדרים מחדש את הדברים ולא באופן שבו הם נכתבו בתוך התורה. התועלת של זה לבד היא גדולה ועצומה לאין שיעור.

בנוסף, כל ביאור ולו הקטן ביותר, גם אם הוא נראה קטן ולא משמעותי, כדאי מאוד לכתבו, כי אחר כך יתווסף עליו עוד ביאור, ואחר כך עוד ביאור, עד שמכל אלו הביאורים יחדיו יתגלו דברים שבתחילה נסתרו מעיני הלומד.

כי הכתיבה יש לה כוח גדול לעורר את המחשבה להפרות את עצמה, שתלך ותתרחב ותסתעף לעוד ועוד פרטים. כי כשאדם כותב את החידוש הקטן הוא מוציא את זה בצורה ברורה מול עיניו, כך שהוא יכול להמשיך מכאן לשלב יותר עמוק, וכל אחד שינסה לעשות זאת יראה באופן מוחשי עד כמה הכתיבה בכל סוג תורמת להבנת התורה.

אין צורך לכתוב כל יום הרבה, אלא העיקר לכתוב באופן קבוע קצת, שיהיה קביעות לכתוב. מי שכותב כל יום את כל מה שמתבאר לו, את כל החידושים, ההערות וההארות, יכול פעם בשבועיים לחזור ולקרוא את כל מה שהוא בעצמו כתב, ואז הוא יוכל שוב ושוב לחדש ולהתעמק בעצות ובדרכים שמתגלים כתורה

כמו מעיין שנובע. מה שאין בן מי שלא כותב שוכח הרבה דברים שהתנוצצו בדעתו בתחילת הלימוד ובכך הוא מפסיד את כל אותם פתחים שאינו יכול להיזכר בהם שוב.

בהקשר לכך, יש לציין גם את כתיבת השאלות וההערות, שבוודאי מוכרחים לכל אחד, ובכל יום כל אחד בסוף הלימוד שלו יכול לרשום כמה הערות או שאלות וגם זה בוודאי יתרום להבנת התורה. מה גם שאחרי תקופה שלומדים את התורה, טוב מאוד לעבור שוב על כל השאלות וההערות שהערנו ושאלנו בתחילה לראות כמה בן מובן, ולא רק כל הזמן ללמוד מתוך תחושה שהכול לא מובן וקשה ולא ברור.

אין ראה הרבה שכשהם למדים את התורה הם מרבים לשאול ולהקשות קושיות
שונות בתורה, זה לא איששהא חיסרון זציאל לרבינו?

ידועה שיחתו הקדושה של רבינו עם תלמידו ר' אהרן זצ"ל הרב דברסלב בעניין דרך הלימוד על ידי שאלות, ונעתיקה פה כלשונה:

"הרב ז"ל מטשערין ששמע מאבי אביו הרב ר' אהרן ז"ל מברסלב שנכנס פ"א לרבינו ז"ל ואמר לו (קצת בלשון תוכחה) למה לא תקח את ספרי ותעיין בו היטב עד שיעלה על דעתך איזה קשיא, ואח"כ תוסיף ותעיין בו עד שתבין ותדע את התירוץ שע"ז, וכשמוע הרב את דבריו חזר לביתו ופתח את הספר ליקוטי מוהר"ן והתחיל לעיין בו עד שעלה על דעתו קשיא ופליאה בדבריו, ואח"כ הוסיף ללמוד ולעיין בו עד שעלה על דעתו התירוץ והתשובה שעל הקשיא הזאת. וחזר אח"כ לרבינו ז"ל ואמר לפניו את הקשיא והתירוץ. והוטבו דבריו בעיני רבינו ז"ל ואמר לו אני יודע מאחד שחיבר פירוש על הזוהר ולא ברוח הקודש, ואעפ"כ כיוון אל האמת, (כ"ז

תלויים בו כל העולמות, עליונים ותחתונים:

לטייל
בתורתו

פרוייקט לעידוד תימקה
והתבוננות בליקוטי מוהר"ן

שמעתי מאיש אחד ששמע זאת מפי הרב ז"ל מטשערין ובצירוף כ"ז והנ"ל באות י"ב תבין גם כן ברוב ההכרח וחיוב והסגולה שבלמוד העיון אשר בתורתו וגם בפשיטות ולא בדרך דרש. (כוכבי אור שיחות וסיפורים מ"ג).

כך גם אנו רואים שבהרבה מקומות ר' נתן הקשה ושאל לרבינו על דברים מוקשים בתורתו, הן ממש סמוך לאמירת התורה, והן אחר כך בעת שכתב את חידושיו בליקוטי הלכות, בהרבה מקומות אנו מוצאים שר' נתן שואל במפורש שאלות ומיישבם (מלבד מה שכדרכו הקדושה הוא מיישב הרבה שאלות דרך ביאור ולא בפירוש).

ולדוגמא אפשר לעיין במה שמובא אחרי תורה קי"ב שם מוהרנ"ת מספר כיצד אחרי אמירת התורה, שאל מוהרנ"ת את רבינו על סתירה ממש שנמצאת בתוך התורה מניה וביה, וכן יש עוד כמה וכמה מקומות שאין כאן המקום לפורטם.

וכן כל התלמידים הקדושים שכתבו חידושים וביאורים בליקוטי מוהר"ן, שאלו והתפלאו הקשו ופירקו, באופן כזה שברוב הפעמים כל עומק ובהירות התורה מתגלה דווקא מתוך השאלה.

ובפרט הדברים נכוחים בדרך לימודו של הגאון החסיד ראבר"נ זצ"ל, שבהרבה תורות הוא פותח את כל ביאוריו בפליאות ושאלות חזקות, כמו בתורה ה' בביאור הארוך, תורה ט', תורה י"א, וכן בהרבה תורות. וכמעט בכל תורה משולבים בדבריו כמה שאלות ופליאות נוראות שעל פיהם הוא סולל את דרך ביאורו על כל התורה כולה.

ומכלל כל הנ"ל עולה, שלא זו בלבד שאין בכך כל פגם וחיסרון באמונה או בביטול לרבינו, במה ששואלים או מקשים בתוך תורתו הקדושה, אלא אדרבה זהו רצונו ציוויו והוראתו של רבינו הק', שהוא מכון ומדריך דרך ללימוד תורתו הקדושה בעיון ובעומק.

כל תורה ותורה שלו היא חידוש נפלא ומפלג
והפליגת החידוש למי שזוכה ק

לטייל
בתורתו

מיוזם לעידוד ונימק
והתבוננות בליקוטי מוהר"ן

ולפי זה אדרכה, אם אדם לא רוצה לשאול, זהו הפגם והחיסרון באמונה ובביטול
לרבינו הקדוש שכך הורה לתלמידו במפורש! וכן הלכו בלימוד התורה גם שאר
התלמידים.

וכדי להסביר עניין זה, נראה לומר, שככל שהאדם מאמין יותר בתורה הקדושה
שהיא ממש אינסופית ורחבה ועמוקה, אזי ככל שהוא מאמין יותר אזי הוא לא
מתבלבל משאלות וקושיות. וכמו שכשאדם לומד גמרא הוא לא חושב שיש חוסר
אמונה וביטול בכך שהוא ישאל שאלה, כי הרי כך היא דרכה של תורה הן אצל
בעלי התוספות והראשונים והן אצל האחרונים עד ימינו אנו ממש, כך גם בלימוד
התורות הקדושות בליקוטי מוהר"ן, הדרך לגלות את העומק (כמו שאמר רבינו
שאפשר לכוון אל האמת אפילו בלי רוח הקודש) זה על ידי שאלות וקושיות
שפותחות וחושפות את הנסתר שמתחת לרובד הפשוט.

מזכר לשכל ועיון, ע"מ מה צריך לעשות לתורה, מה יאפשר לי באמת להתחבר
אלהי"ק בקרב רבנינו?

לאור הנכתב בשאלות הקודמות שאלה זו מיושבת וברורה. אם נסכם במקצת
את הנכתב לעיל נגיע לכמה נקודות עיקריות. א. אמונה בדברי רבינו ובמעלת תורתו
(משהו שאפשר לחזק ולהשביח דרך העיסוק בסוגיה זו) ב. ללמוד גם עם המוח וגם
עם הלב. ג. התבודדות על התורה הנלמדת ולראות כיצד לוקחים לחיים אפילו
פרטים קטנים מתוך התורה באופן של ממש 'למעשה'.

מאד מאד, אשר תכלה הנפש מעצם ערבות
עין בהם באמת. היי מוהר"ן שעה

לטייל
בתורתו

פרויקט לעידוד תימקה
התכונות בליקוטי מוהר"ן

לפסמים כשקצת מתחילים להיכנס לעמקות שדברי רבנו מתנוצצו לנו קצת
מרחוק עד היכן מליץ הקשר בתורה ואיך שהדברים עמוקים ורחבים מיני ים
זמנית מים שאין להם סוף. ואז מתגבשת לה מחשבה למוח; אז מה אני עושה
מנסה כ"כ להבין הרי לאו הכי אני לא באמת אוחז מה הולך פה...

נכון.

באמת באמת אנחנו לא מתחילים להבין אפילו לא טיפה מן הים, אפילו מהים
הזה שאנחנו משיגים בתפיסה שלנו שקיים בדבריו הקדושים, קל וחומר מהים
הגדול ורחב הידיים שיש באמת בליקוטי מוהר"ן

אבל עוד יותר אמת, שגם כשאנחנו אומרים שהדברים עמוקים ורחבים הרבה
יותר מדעתנו הקלושה, אין לנו מושג כמה אנחנו לא יודעים, אלא הכול בערך של
מה שאנחנו כן מבינים...

אז בעצם השאלה מתחדדת הרבה יותר מכפי שהיא נשאלה!

אבל התשובה היא שאף על פי כן המעט שאנחנו כן מבינים זה הרבה, הרבה
מאוד, שאי אפשר לשער. זה שלא מבינים את הכול זה לא אומר שאין טעם כמה
שלא מבינים קצת.

אך אכן בכלל ט"ו בהקדמת ביאור הליקוטים נוגע ראבר"ג בשאלה זו (וכן
בהקדמה שנייה שם) ביתר ביאור הן מצד השאלה והן מצד התשובה, ומכיוון שאין
היריעה מאפשרת לגעת בביאור דבריו שם באריכות לכן מומלץ לכל אחד לנסות
ולראות את דבריו שם, הן כיצד הוא מרחיב את השאלה שנכתבה לעיל והן מצד
תשובתו ועצתו כיצד צריך להתגבר על בעיה זו.

[ואם פטור בלא כלום אי אפשר, אז רק נציין את עיקר העצה למעשה שיוצאת
מדבריו הקדושים שם. שעצם האמונה בכך שהדברים של רבינו הם הרבה יותר
רחבים ועמוקים מכפי שיש ביד שכלו של בן אנוש להבינם, אך מכל מקום מתחזק

שמענו מפיו הקדוש כמה פעמים, שצריכין לילך
מבקר עד ערב יהיו עם הלוך

לטייל
בתורתו

מיוזם לפרוייקט ויזמק
והתבוננות בליקוטי מוהר"ן

הלומד להאמין בתורה אפילו בחלקים שהוא לא יודע ולא מבין, עד כדי כך שהוא מקיים את כל מה שהוא כן מבין וכן יודע, אזי מתנוצצת הארה במוחו להבין ולהשיג בהעלם אפילו את מה שלא מושג בתודעה רגילה]

שמעתי שיש אצל שוקרא יהכליות של התורה מה זה אומר? איך משיגים לזה?
איונה מקום זה אומר לתפוס בעיון וההליכה עם התורה?

מושג זה לקוח מדברי מוהרנ"ת בהקדמת ליקוטי מוהר"ן, וז"ל:

"וערום יבין לאשורו כי בכל פעם שהוא נכנס ויוצא מפלטין לפלטין ומחדר לחדר ומעגין לעגין באותו עגין. צריך לחזור לאחוריו בכל פעם ולהביט מאחוריו להבין היטב מתיקות עמקות הדברים אחרית דבר מראשיתו וראשיתו מאחריתו. בלו קשור ומחבר ונעוץ סופו בתחלתו ותחלתו בסופו, וכן באמצעיתו ובצדדיו. ישוטט המעין וירבה הדעת. וביותר בכללות התורה שהיא מחברת ונסגרת ונכללת מכמה טעמים וענינים שונים נוראים ונפלאים ועמקים ורחבים מני ים"

בפשטות, הדברים מתייחסים לכך שבכל תורה יש את ההשגה הכללית וכן הרבה השגות פרטיות והקדמות פרטיות שמהם מורכבת ההשגה הכללית. ככל שנוגעים יותר ברעיון כללי שהוא כביכול העצם לזו של התורה, זה נקרא הכלליות של התורה, שהיא עצמה כלולה מכל הענינים והטעמים שמוזכרים באותה תורה.

מוהרנ"ת מזכיר את המושג תוך כדי דיבור על דרך הלימוד מניה וביה, שבה הוא מתאר את תורת רבינו כעין מה שאמר לו רבינו שתורתו היא כמו ארמון שיש בו כמה חדרים ועליות וכו' וכו', שכל אחד מהם קשור ומחובר לכל חלקי הארמון האחרים, שכל חדר בפני עצמו הוא ענין שלם בפני עצמו בפרטיות.

איזה זמן עם זאת התורה, וכל העבודות שלו
של אותה התורה. היי מוהר"ן שפה

לטייל בתורתו

פרויקט ליידיש הימקא
והתבוננות בליקוטי מוהר"ן

ולכן לפעמים הלימוד של התורה נראה כמו הרבה סוגיות נפלאות שכל אחד מהם קשור לכל העניינים האחרים שמבוארים בתורה זו באופן נפלא שאין כדוגמתו בעולם, אבל ההקשר הכללי של כל העניינים כולם וכיצד כל הדיוקים והחיבורים והלשוניות והקשרים מתקבצים לכדי מהלך אחד, לכדי רעיון אחד מרכזי שהולך מתחילת התורה ועד סופה כעין בריח תיכון המכריח מהקצה אל הקצה, עדיין יכול להסתתר ולהעלם גם כאשר מבינים ועוסקים בכל פרט בפני עצמו.

ועל כן, תוך כדי הלימוד, בכל שלב, צריך לנסות ולחפש את הכלליות של התורה. ואף על פי שעניין זה הוא מאוד קשה להכרעה, כי האחד יאמר שזהו העניין המרכזי והשני יאמר שדווקא העניין האחר הוא המרכז שעליו מושתת כל המאמר, עם כל זה עדיין עצם החיפוש של כלליות התורה, גם אם לא יימצא בוודאות את הכלליות האמיתית, עדיין יש בזה חלק חשוב בלימוד התורה.

ואפילו אם באמת לא יימצא בלימוד הכלליות, עדיין כל חלק מרוב כלליותו עם החלקים האחרים, בוודאי שכאשר לומדים בדרך הזו של לימוד התורה מנייה וביה כפי שכותב שם מוהרנ"ת, בהכרח שאנב אורחא הלומד נוגע גם בנקודה הזו שהיא כלליות התורה, גם אם זה קורה באופן בלתי מודע.

מאזר הרבה אל כך שכאשר הולכים עם תורה אלמדים בעיון צריך להיות מאוקד
זהנת דברי רבין בפשט, ולא להתעסק ברמזים וביאורים שהם דחיות ירש',
דהיינו שהם לא מתוך התורה עצמה, ואינם עוסקים בביאור עומק הפשט דברי
רבין. האם יכול להיות שזה בעיה? וכי אין מקום לסלסל ולחדש פרפראות דברי
רבין אלעסוק בביאור אמרי חס"ל או סוגיות ע"פ התורה?

נתחיל מהחלק השני של השאלה.

עתיד להפראות דור שיהיה ישיבה גדולה פ
עם השורש ולדקדק בהתורות

לטייל
בתורתו

פיוסוק לעיוד ויעמק
והתבונות בליקושי מהרין

ברור שיש מקום לסלסל ולחדש ולבאר מאמרי חז"ל על פי דברי רבינו. שהרי רבינו אמר (שיחות הר"ן ר"א) שאפשר לקחת תורה אחת ולבאר על פי את כל התורה כולה!

אך לגבי ביאור דברי רבינו ממקומות אחרים בכל התורה כולה (שרבינו לא הזכיר בתוך דבריו), או אפילו ממקומות אחרים בתוך ספריו הקדושים. על זה כותב ראבר"ג בהקדמת ביאור הליקוטים שלא זו בלבד שאין זה לימוד העיון בפשט שרבינו הזכירו, אלא שיש גם גרועותא בכך כפי שמבואר שם בכלל הראשון.

שורש ההבדל נעוץ במי המבאר ומי המתבאר.

אם באים לבאר איזה מאמר חז"ל או מדרש פליאה על פי דברי רבינו, אז התורה של רבינו היא המבארת והמדרש הוא המתבאר.

אך אם באים לבאר את דברי רבינו על פי המדרש או על פי איזה ספר אחר, הרי שהמדרש הוא המבאר והתורה היא המתבארת.

כאשר באים ללמוד תורה בעיון וללכת איתה, מה שאנחנו חותרים ומחפשים זה להבין את דברי רבינו מצד עצמם, כפי שהוא רצה לגלותם ולבארם. ועל כן בצורת לימוד שכזו אין מקום לבאר את דברי רבינו על פי המדרש או הזוהר שהתבאר לנו על פי התורה. כיוון שהם יכולים להתבאר על פי דברי רבינו אך הם לא מבארים אותו, וכמו שאמר רבינו על הפסוקים שמביא שהוא בבחינת קרא אסמכתא בעלמא (עיין בחיי מוהר"ן שס"ב).

וכל זה הוא עיקר הנקודה של דרך הלימוד מניה וביה, שעל זה כותב ראבר"ג, שהוא הוציא את מהלך הלימוד הזה מתוך דברי רבינו ומוהרנ"ת, כי באמת רבינו סתם את דבריו באלפי עזקאין, אך גילה לנו את הדרך למצוא קצת את פירוש עומק הפשט, על ידי הלימוד מרישא לסיפא ומסיפא לרישא באופן נפלא, שרק מי שמעיין היטב וחותר בעמקות כל דיבור וכל מילה מוצא עושר דרכים ועצות מה שלא נראה כלל בפירוש בדבריו הקדושים.

בארץ הקדש דווקא, שילמדו תורות רבנו
על כל אות ואות. ימי שמואל קב"ג

לטייל
בתורתו

פרוייקט ליעוד תימקה
התכוננות בליקוטי מוהר"ן

לכן, בוודאי שאם מתנוצצין לאדם ביאור במאמר חז"ל או משנה, או באיזה קטע בזהר הקדוש על פי דברי רבינו הק' בתורה אותה הוא לומד, הוא יכול לדבר על זה ולכתוב את זה ולעשות מזה עסק, אבל שלא ינסה לומר שזהו הפשט בדברי רבינו, אלא זוהי הרחבה והתנוצצות בדרך דרש.

האם נכון לומר שיש דרך מסוימת שרק היא דרך הלימוד בספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן או שיש הרבה דרכים וכל אחת יכול ללמוד את הדרך שלו?

הדבר שאפשר לומר ללא כל ספק, שאנחנו בוודאי לא יכולים להמציא שיטות מהמוח או מהדמיון איך ללמוד ליקוטי מוהר"ן. ולכן אין מקום לכך שכל אחד מוצא את הדרך שלו' במובן כזה שבו אדם ממציא לעצמו דרך כיצד 'הוא' לומד ליקוטי מוהר"ן.

אולי יש אפשרות לומר שכל סוגי הלימוד שיש בתורה הקדושה נכללים גם הם בלימוד הספר ליקוטי מוהר"ן, אך בראש ובראשונה, כתלמידים מקשיבים החפצים לשמוע מרבים את תורתו, עלינו להטות אוזן לפקוח עין ולשים לב, לכל דיבור והגה שיצא מפיו הק' בעניין הספר והתורות שגילה, שבחלקם הם כמו הוראות ודרכים בלימוד תורותיו הקדושות. ואם בשאר ספרים אנו מוצאים את בעל המחבר מעיד על תוכן ספרו ונותן הסברים ודרכים כיצד ללמוד את מה שכתב, על אחת כמה וכמה שבתורות הללו שרבינו הוריד ממקום עליון וגבוה מאוד שלא לקח משם שום אדם מעולם, היחיד שיכול להדריך אותנו כיצד ללמוד בספריו הקדושים זה אך ורק הוא וכן מוהרנ"ת שקיבל ממנו את אותם דרכים.

יתכן שגם בדברי רבינו יש כמה כלים וכמה דרכים שאותם כל אחד יכול לחפש, אבל בשורה התחתונה כל מי שירצה לבוא ולומר שצריך ללמוד כך או באופן אחר, יצטרך להביא ראיה מתוך דברי רבינו למהלך הלימוד שבו הוא לומד.

ואם כן אנו חוזרים לנקודה עליה כבר דובר לעיל, שצריך לעסוק ולחפש מהם הדרכים הללו שרבינו עצמו גילה ופירש בכמה מקומות, במפורש ובגלוי וכן ברמז ורמזי רמזים, על ידי לימוד של השיחות והתורות שבהם בעצמם מתגלים דרכי התגלות ולימוד התורות. ובודאי שעסק זה הוא חלק מצוואת רבינו על חיפוש רוח הקודש של הצדיק שגנוז בתורתו הקדושה.

כי כל מי שיעיין ויקרא את הקדמה לליקוטי מוהר"ן וילמדה היטב פעמיים שלוש, יראה לבדו שמוהרנ"ת יצק לשם את עיקרי דרכי הלימוד, ואת אופן בניין התורות, הכל כדי להודיענו כיצד לומדים תורות אלו.

וכן כל השיחות העוסקות בעניין בחיי מוהר"ן ושיחות הר"ן, שבכולם יש הרבה דרכים וכללים להבנת התורות בעומק ובעיון.

וכל מי שמעיין בהקדמת הספר 'ביאור הליקוטים' יראה שראבר"ן כותב במפורש שאת כל הכללים שהוא כתב הוא הוציא מתוך דברי רבינו ומוהרנ"ת.

רבינו אמר "אין מי שיכול להבין מספר, כי אם מי שיכול לומר כל תורה ותורה פנים ואחור", מעבר לבקיאאת חסקה במהלך התורה עם כל לשונותיה, מה זה מספר אמר לדעת את התורה פנים ואחור, הרי זה ודאי שאין ענין לומר סתם את המילים הפוך?...

לפני שניכנס לעצם התשובה על השאלה, נשוב להתייחס גם לשאלה הקודמת. כי הנה משאלת השואל אנו רואים שאכן ישנם שיחות של רבינו שבהם מתגלה דרך הלימוד והשיחה שצוטטה בשאלה היא דוגמא טובה לשיחה שכזו...

ועכשיו לעצם העניין:

רבינו מדגיש שההבנה תלויה ביכולת להפוך את התורה באופן של אמירה. לומר כל תורה ותורה פנים ואחור.

בליקוטי הלכות, הלכות הפקר ונכסי הגר ד', הבנויה על התורה תקעו אמונה (ה' ח"ב), אחרי שמוהרנ"ת הולך ומעמיק וכולל ומקשר את כל התורה מרישא לסיפא ומסיפא לרישא, נדמה ללומד שמרוב הקשרים והבניינים שהוא בונה שם בדברי רבינו, שכביכול הוא הופך את סדר מהלך התורה בכמה וכמה עניינים. מוהרנ"ת מתייחס לכך בסוף אותה הלכה בזה הלשון:

”ועין היטב בכל התורה תקעו הנ”ל, בכל פרט ופרט הדיק היטב היטב, ואז תוכל להבין קצת דברינו. ועין לקמן בסוף מה שמוכא מהפרי עין חיים שאל תתמה שהזכרנו הספירות וכו' כמה פעמים וכו' ומשם תוכל להבין לכאן שבשביל זה צריכין כמה פעמים להפך הסדר וכו' ויש בזה הרבה לדבר. וגם שך לזה מה ששמעתי מפיו הקדוש שאין מי שיוכל להבין בתורתו כי אם מי שיודע לומר כל תורה פנים ואחור ותבין”

והנה בסוף הספר ביאור הליקוטים בהשמטות, מציין ראבר”ג בהלכה זו כמה דברים שמהם נלמדו כללים ללימוד כל הספר ליקוטי מוהר”ן, ובדבריו הוא מתייחס גם לשורות אלו:

”בסוף אות כ”ה מההלכה הנ”ל, מרמז גם כן לענין הקשרים הנמצאים בדברי רבינו ז”ל, ושזה מה שאמר רבינו ז”ל שאין מי שיוכל להבין בתורתו, כי אם מי שיודע כל תורה פנים ואחור”

שים לבך להבין בכל מקום העבדות והעצות והמוסר וה

(שיחות הר”ן א)

לטייל בתורתו

פיוסוף ליעוד ויעמק ותבונות בליקוטי מוהר”ן

כלומר, שבדברים אלו מרומזו כלליות כל הלימוד של הכלל הראשון, דהיינו לימוד מניה וביה בתוך התורה בעצמה, והכוונה של פנים ואחור הוא כפי מה שכותב מוהרנ"ת בהקדמה לליקוטי מוהר"ן מרישא לסיפא ומסיפא לרישא.

וכן מבואר בדבריו של ר' אברהם גם בכוכבי אור חלק שיחות וסיפורים (ומובא גם בדברי פתיחה לביאור הליקוטים):

"ואם יהיה אלוקים עמדי, הנני ליחד על זה בספרי דיבורים מיוחדים] שבכל מאמר ומאמר יפרש מניה וביה, כפי הכלל הראשון [והעיקרי] לכל הכללים, אשר כתבתי בהקדמת ספרי ביאור הליקוטים. שכן דרך רבינו ז"ל, לפרש בכל מאמר מניה וביה, תחלתו מסופו, וסופו מתחלתו. ובאופן שאין נראה כלל, רק למי שחותר ומעמיק בהם. וכאשר ירמוז מורנ"ת זה הכלל בהקדמותיו אשר כתב לליקוטי הראשון וליקוטי תנינא [ועיין שם מה שכתב, שכפי עוצם העומק, היה צריך לכתוב בכל דיבור ודיבור. "ודוק" או "והבן היטב"]. וגם אנב אורחא ראה ראיתי, שלפי זה מפורש שיחת רבינו ז"ל שאחר הסיפורי מעשיות סימן קצ"ט, ש"אין מי שיבין את תורתו, רק מי שיכול לאומרה פנים ואחור" עכ"ל. כי כשחוזר הקורא לאחוריו, מסוף המאמר לתחילתו, מבין יותר כוונת רבינו ז"ל"

אין זה סותר שעדיין אפשר לומר בוודאות שיש פירושים נוספים לשיחה זו שבהם מתגלים עוד דרכים ללימוד הספר ליקוטי מוהר"ן, אך במסגרת מצומצמת זו אין המקום להאריך.

לפנינו אחרי תקופה שהלכנו עם תורות אלוים מחשבות; איפה השנינו הגדלים,
הרי אין ראה שם כל ההשקפה והעסק בהליכה עם התורות, אז לא כבתי

התעוררות היוצאים מתורתיו על פי פשוטן של דברים

(אות קל"א)

לטייל
בתורתו

פרויקט לעידוד תמקה
והתבוננות בליקוטי מוהר"ן

להשתנות לאזהר ולהיכנס בעצמתי הי באמת; קביעות חזקות בתורה ותפילה,
אז בנשאל עליו התורה דיברה ועסקה לא זכיתי להשתנות כראוי, לאן זיחור כזה
צריך לכוון להבא, ובכלל; כמה זה כק? האם ייתכן שאדם האלך נכון עם תורה
ובכל זאת ירגיש כק? וא"כ מה עושים?

מכיוון שלשאלה זו יש מאמר נפרד בחוברת שעוסק בעניין זה ובכל העניין של
קיום התורה 'לעובדא ולמעשה' על כן נשאיר את התשובה למאמר המובא שם.

שו"ת זה הוא חלק א' בסדרת שאלות ותשובות
של פרויקט 'לטייל בתורתו', השאלות נכתבו
על ידי בחורים ואברכים מציבור הלומדים.
ישנם עוד הרבה שאלות ותשובות שלא נכנסו
לחוברת זו ובעז"ה יופיעו בגיליונות הבאים.

כל המעוניין לשלוח שאלות למערכת שיכנסו בחוברת הבאה
ואנו נשתדל לענות עליהם כפי שידענו יכולה מוזמן להעביר
דרך נציגי הישיבות ומגידי השיעורים בכל ישיבה וישיבה
השאלות שיתקבלו הם רק שאלות ענייניות על עצם הלימוד
ודרכי הלימוד מבלי להיכנס לסוגיות עדינות או לנושאים
שנויים במחלוקת.

דְּבַרֵי תוֹרַתוֹ הַקְדוֹשָׁה הֵם הַנְּהַר
שֶׁעַל יָדוֹ מִטְהָרִים מְכַל הַכְּתָמִים,
וְהֵם הַסְּגֻלוֹת וְהַרְפוּאוֹת
לְכָל הַמַּחְלוֹת

וּמֵאִמֵר רַבֵּנוּ ז"ל אֲנִי נֶחַל הַמִּטְהָר וְכוּ' מִכְּאֵר
גַּם בֵּין מִדְּבַרֵי מוֹהַרֵנ"ת שְׁסוּבֵב הָעֵקֶר עַל דְּבַרֵי
תוֹרַתוֹ הַקְדוֹשָׁה וְכוּ'

בִּירֵידַת הַצְּדִיק הָרוֹפֵא נִפְשׁוֹת לְזֶה הָעוֹלָם
בְּרַפּוּאוֹת וְתַחֲבוֹשׁוֹת יְקָרוֹת וְנִפְלְאוֹת שֶׁלֹּא
נִתְּגַלוּ עַדִּין מֵעוֹלָם, גִּתְּחַדְּשִׁים כְּנֶגֶד זֶה מַחְלוֹת
וּמִכְּאוֹכִים חֲדָשִׁים שֶׁלֹּא הָיוּ עַדִּין בְּעוֹלָם, וְשֵׁאִין
בִּיכָלֵת לַעֲמוֹד כָּלֵל כְּנֶגְדָם אִם לֹא בְּסֻגְלוֹת
וּרְפוּאוֹת הַצְּדִיק שֶׁנִּתְּחַדְּשׁוּ וַיִּרְדּוּ כְּנֶגְדָם בְּאֵלֶּה
הָעֵתִים, וְהַבְּלִתִי מִתְּרַפֵּא בָּהֶם, אֲכַבְּדָה תְּקוּמוֹתוֹ
חֵס וְשָׁלוֹם.

(ר' אברהם ב"ר נחמן, הקדמת ספר ביאור הליקוטים)

לטייל
בתורתו

מרוקש לעידוד העמקה
והתבוננות בליקוטי מורה"ו

מי שלא טעם, לא מבין.

אָמַר

הָעוֹלָם לֹא טָעַמוּ
אוֹתִי כְּלֹאם עֲדִין

אֱלוֹהֵי הָיוּ שׁוֹמְעִין

רַק הַתּוֹרָה אֶתְתּ שְׁאַנִּי אוֹמֵר

עִם הַנְּעוּן וְהַרְקוּד שְׁלָה

הָיוּ כָּלֵם בְּטָלִים בְּבִיטוּל גְּמוּר

הָיְנוּ כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ

אֶפְיֵרְאוּ חַיּוֹת וְעֵשְׂבִים

וְכָל מַה שֵּׁיֵשׁ בְּעוֹלָם

הכל היו מתבטלין בכלות הנפש מגדל עצם התענוג המפלא והמפלג מאד
מאד... וזהו התענוג הגדול מכל התענוגים ואין תענוג גדול
מזה ומי שלא טעם זאת אינו יודע כלל מתענוג.

אֲשִׁירִי עֵינַי רְאֵתָהּ זֹאת

תורה מגנא ומצלא

היכל התורה המקלט שלך באומן

בי לא יספיקו המון ידיעות לדבר ולספר בשבח מעלת תורה
אחת מהספר הקדוש הזה. (הקדמת ר' נתן ז"ל לליקוטי מוהר"ן)

לפאר
ולרומם
שם
הצדיק
בעולם

ראו זה חדש: תורה ס"ה
'דע כי יש שדה'
עלי ספר בפאר והדר
ובכריכה מהודרת קשה ומכבדת
אשר לא נראה כמוהו מעולם

**לטיול
בתורתו**

פרוייקט לעידוד העמקה
והתבוננות בליקוטי מוהר"ן

מי שלא טעם, לא מבין.

